

ΙΟΥΔΑΣ ΣΚΑΡΙΦΗΜΑ Φ. ΑΡΙΣΤΕΩΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Σ. ΚΟΚΟΛΗ

ΙΟΥΔΑΣ

Και βάραινε η Νύχτα, η θλιβερή,
σά σιδερένιο σάβανο στην πλάση,
άναστρο η νύχτα, νύχτα φοβερή,
πού γύρευε τόν κόσμο νά χαλάση.

Όλα μαζί τού ζόφου τὰ θεριά,
τὰ σύννεφα κυλούσαν στὰ αἰθέρια,
κι' ἀπό τούς τάφους ἔβγαζαν βαρειά,
φαντάσματα χλωμά, σά θειαφονέρια.

Στοῦ Γολγοθά, γυρμένοι, τὴν κορφή,
οἱ τρεῖς σταυροὶ ἐρίζαν στὸν ἀέρα,
οἱ σταυρωμένοι κάτω ἀπ' τὸ καρφί
εἶχαν πεθάνει! — καταχθόνια ἡμέρα!

Παρέκει, μέσ' σὴν πόλι τὴν ἱερὰ,
ἀγνώριστη βασιλευε τρομάρα,
ἢ θύρες ἦταν σφαλιχτὲς γερά,
μὴν τύχη κ' ἔμπ' ἡ θεϊκὴ κατάρα.

Ὅσοσο μέσ' σὴν κλίνη τὴ ζεστὴ
κανένα δὲν σφαλοῦσε Ἑβραίου μάτι,
τοῦ Σαβαώθ ἡ πόλις ἡ πιστὴ,
γεμάτο φόνους ἔμοιαζε παλάτι.

Μιά θύρα ξάφνου μέσ' στὴ σκοτεινὰ
ἀνοίχτηκε κλεφτάτα κ' Ἰσκιος ἕνας
ἐγλίστερησε στοῦ δρόμου τὴ γωνιά
«—Τί μὲ ζητᾷς; δὲν εἶμ' ἐγὼ κανένας,

«Ἐγὼ δὲν εἶμ' ὁ Ἰούδας, ἡ φωνὴ
μουρμούρισε τοῦ Ἰσκιου, ὁ Ἰούδας, πάει...»
κι' ἄλλη φωνὴ τοῦ ἀπήντησε βραχνή,
«—Ἰούδα, ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ!»

Φυγὴ, τρομάρα, κοσμοχάλασμός!
Σοπίσω του, σὰ νὰ γκρεμνοῦσε ἡ πλάσι,
τὸν ἔδιωχνε τοῦ στήθους του ὁ σεισμός,
πού νάθελε σὰν πύργο τὸν χαλάση!

—Δὲν εἶμ' ἐγὼ... — Μπροστά του, τοῦ Ναοῦ
σκοτεινιασμένο φάνηκε τὸ σχῆμα,
κ' εἶδεν ἀπὸ 'κει μέσα τοῦ Θεοῦ
τὸ χέρι καὶ τὸν σκέπαζε στὸ κρῖμα.

Κ' ἔφυγε, πάει ὁ Ἰσκιος φτερωτὸς
βασιῶντας τῶν σπιτιῶν τὸ πλάι-πλάι
«—δὲν εἶμ' ἐγὼ, μουρμούριζεν, Αὐτός...»
«—Ἰούδα, ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάῃ!»

βραχνὰ-βραχνὰ τοῦ φώναξε ἡ φωνή,
κι' ὁ Ἰσκιος ἔφυγ' ἔφυγε καὶ πάλι,
νεκροὶ σὰ νὰ τὸν ἔδιωχναν ἀχνοί,
στῆς μαύρης του φυγῆς τὴν παραζάλη.

*

Μιά πύλη ἐκεῖ κάτω,
Σὰν πύλη θανάτου,
μαυρίζει ἀνοιχτὴ,
ὡς μπόρειε νὰ φτάση,
Ἰαβέ, νὰ περάση
καὶ νὰ πεταχθῇ!

Γιατί μεγαλώνει,
φτερὰ σὰν ἀπλόνει
μεγάλα γοργά,
ὁ Ἰσκιος, πού ἔχει
τὸ φόβο καὶ τρέχει,
καὶ τρέχει — ἀργά!

—Ίαβέ, μεθυσμένος,
Ίαβέ, κοιμισμένος,
ἄχ! νᾶναι ὁ σκοπός,
ποῦ πάντα ἐκεῖ πέρα,
καὶ νύχτα καὶ μέρα,
φυλάει ἀγριωπός!

Γιατὶ ἂν τοτε νοιώσῃ,
θενὰ τοῦ καρφώσῃ
ματιὰ φονική,
καὶ στᾶγρια τὰ σκότη,
θὰ σκούξῃ — Προδότη,
μὴν πᾶς κατὰ κεί!

—Τὶ τὸν ἀπαντέχει;
καὶ δός του καὶ τρέχει
ὁ Ίσκιος, πετᾶ,
ποῦ χέρια τὸν σπρώχνουν,
θαρρεῖς, καὶ τὸν διώχνουν
ἀγρίμια λυτά!

Μ' ἂν σώσῃ καὶ φτιάσῃ
στὸν κάμπο, ἂν περάσῃ
τὴν πύλην αὐτή,
θὰ λήθουν οἱ κρότοι,
ποῦ ἀκούει σὰ σκότη,
οἱ κρότοι, οἱ φριχτοί!

Καὶ δός του καὶ πάει,
καὶ δός του πετάει,
καὶ δός του περνᾶ,
γεμάτος τρομάρα,
ἢ πύλη — λαχτάρα!
ἄχ! νά τηρε! νά!

Μὴ τάχα σιδήθῃα
τοῦ στέρνει βοήθῃα
θεὸς ζοφερός; —
—ὁ κάμπος μπροστά του
ξαπλώνεται ὡς κάτου,
βαθύς, σμαχτερός.

Καὶ βάραιεν ἡ Νύχτα, ἡ θλιβερή,
σὰ σιδερένιο σάβανο στὴν πλάση,
ἀναστρεφὴ νύχτα, νύχτα φοβερή,
ποῦχε ὁ ἀγέρας ξαφνικὰ κοπάσει.

Καὶ στάθηκε λιγάκι ἀνασασμὸ
νά πάρῃ ὁ φτωχὸς ὁ κολασμένος,
ἀπ' τῆς φυγῆς τὸν κοσμοχαλασμό,
στὸν κάμπον, ὅπου ἦτανε φτασμένος*

μὰ σὰ μαχαῖρι τοῦθε στὴν καρδιά
ἢ ἀκοίμητη ἢ φωνὴ ἀπὸ πλάι,
μέσ' στὸν τριγυρὸ, ποῦ ἀφῆκαν τὰ κλαδιά
«—Ίούδα, ὁ Θεὸς νά σὲ φυλάξῃ!»

Καὶ νά τονα πάλι
στὴ μαύρην ἀγκάλῃ
τοῦ κάμπου ἀρχινᾶ
ὁ Ίσκιος καὶ τρέχει,
φιερὰ ποῦ λὲς ἔχει
σὰ πόδια, τρανά.

Καὶ μέσ' στὴ φυγὴ του,
ὁ ἀγέρας μαζὺ του
ἐπῆρε, ὁ φριχτός,
ὁ ἀγέρας φουσαίει
κί ὁ Ίσκιος πετάει,
ἀγέρας κί αὐτός.

Καὶ μέσ' στὸν ἀγέρα,
τῶν δέντρων — φοβέρα!
οἱ κλάδ' οἱ γυρτοί,
ἀπάνω του ἀπλόουν,
σὰ φείδια τὸν ζώνουν
σὲ μαύρη γιορτή.

Ὁ φόβος τὸν πνίγει...
—Νὰ φύγῃ! νὰ φύγῃ!
καὶ ν' ἀφανιστῇ!
Ἡ Νύχτα, ἂν θελήσῃ,
μπορεῖ νὰ τὸν σβύσῃ,
νά τὸν σπλαχνιστῇ!

Πηδάει ὅ,τι λάχῃ,
παρέκει μονάχῃ
καλόβα περνᾶ,
—Κατάρατε! φεύγα!
καὶ πέρνει μὰ λεῦγα,
καὶ πίσω γυρνᾶ.

Παρόμοια, στὴ φτέρῃ,
σὰ στήρῃ καρτέρι
κανεῖς κνηγός
κ' οἱ σκύλοι χυμίζουν,
στοὺς σκύλους ποῦ ἀφρίζουν,
γυρίζει ὁ λαγός!

Μὰ νά! στὸ σκοτάδι,
στὴ νύχτα, στὸν ἔδη,
μὲ μάτι νεκρό,
ξανοίγει ἐκεῖ κάτω,
ὁ Ίσκιος, μακρὰ του,
βουνὸ φαλακρό.

Πηδᾶ κατὰ κείνο
κί ὡσὰν ἓνα κρένο,
δροσᾶτο, λευκό,
στὴ νύχτα, ποῦ ἀσπρίζει,
ἀπόκρηφ' ἀνθίζει,
μὲ φῶς μουσικό

παρόμοια ἐκεῖ πέρα,
στὸ μαῦρον αἰθέρα,
ξασπρίζει ἢ κορφή,
ποῦ ὁ Ίσκιος κντιάζει,
χωρὶς νὰ τρομάξῃ,
μ' ἐλπίδα κρηφή!

Καὶ βάραιεν ἡ Νύχτα, ἡ θλιβερή,
σὰ σιδερένιο σάβανο στὴν πλάση,
ἀναστρεφὴ νύχτα, νύχτα φοβερή,
ποῦ γύρευε τὸν κόσμο νὰ χαλάσῃ.

Τὰ μάτια καρφωμένα στὸ βουνό,
πηγαίνει ὁ Ίσκιος μέσ' στὴν τριγωνία
κανένα ἀστέρι, ἀπὸ τὸν οὐρανό,
δὲν ἔχυνε στὴ γῆ λάμψι καμμία!

Ἐμπρός, ὀπίσω του, ξερβά, δεξιά,
ὅλα εἶναι νύχτα, θλίψη καὶ φοβέρα
κάτι, ποῦ τρίζει ἐκεῖ στὴ μοναξιά,
οὐκ ἀπαρπονιέται στὸν αἰθέρα.

Κί ἀγνώριστες, κατὰμαυρες μορφές,
σηκώνονται στὸ κάθε πάτημά του,
κ' ἀσώματες τὸν ἀκλουθοῦν κρυφές
στὸ μονοπάτι μέσα τοῦ θανάτου.

Κρυμμένη τώρα ἡ λάμψι ἀπ' τὸ βουνό,
δὲν ἐφεγγε τὰ πλάνα βήματά του,
μὰ κεφαλὴ μονάχα φῶς ἀχνό,
σὰ νεκροφάναρο, ἔχυνε μπροστά του.

Ποτές, ἀφ' ὅτου μέσ' στὸν οὐρανό
γυρίζει τὸ φεγγάρι, ἀνθρώπου μάτι
δὲν εἶδε νά τοῦ φέγγῃ ὁμοιο φανό,
σὲ τέτοια νύχτα, τέτοιο μονοπάτι.

Κ' ἡ κεφαλὴ τὸν κνιτάζε, κί αὐτὸς
σάν τὴν ἀνέμη, ποῦ τὸ νῆμα μπλέξῃ,
τὸ μονοπάτι ἀνέβαινε σκυφτός,
χωρὶς ὁ δόλιος νὰ μπορῇ νὰ τρέξῃ.

Γιατὶ στὸ φοβερόν ἀνεβασμὸ,
στὸ πέρασμά του, ἢ κεφαλὲς πληθαῖναν,
κ' ἐνοιωθε μέσ' στὸν κοσμοχαλασμό,
ὅλες μαζὺ σὰ πόδια του κ' ἐμπαῖναν.

Τὰ πόδια του περδεύανε μαζύ,
 κ' ἢ καθεμίᾳ στή νύχτα, ποῦ ἐπερνοῦσε
 μὲ δόντι, πᾶνοιωθε πικρὰ νὰ ζῆ,
 τῆ φτέρνα του ὡς σὸ κόκκαλο ἔδαγνοῦσε.

Καὶ μιὰ στιγμήν — ὦ δίκαιο οὐρανοί! —
 ποῦ σὲ μιᾶς πέτρας στάθηκε τὸ πλάι,
 τὸν ῥάπισε ἓνα χέρι κ' ἢ φωνή
 τοῦ φώναξε «—Ὁ Θεὸς νὰ σὲ φυλάξῃ!»

Κ' ἔφυγε ὁ Ἰσκιος, πέταξε δὲ δοῦν,
 αἰώνια ἀπὸ τὰνάθεμα φτασμένος,
 κ' εἶδε στήν κορυφή τοῦ Γολγοθᾶ
 πῶς ἦταν τῆ φοιχτήν ἀνεβασμένος.

*

Σὰν ἓνα κρίνο ποῦ σκορπᾷ κρυφή,
 μωρόβολη δλοτρόγυρά του ἀχνάδα
 ξάσπριζε σὸ σκοτάδι ἢ κορυφή,
 μὲ μυστικὴ κ' ἀνέκφραστη λαμπράδα.

Κ' οἱ σταυρωμένοι ἐκρέμουνταν νεκροί,
 οἱ δυὸ λησταιὶ μὲ τὸ Χριστὸ στή μέση,
 κ' εἶδε τὸν Ἰούδα ἢ Νύχτα ἢ φοβερόν,
 ἀργὰ σὸ μεσιανὸ νὰ προχωρήσῃ.

Στάθηκε ἐμπρὸς του κ' εἶπε «—Σὲ μοῦ!
 τώρα, ποῦ σὲ κυττάζω, δὲ φοβοῦμαι,
 ἂν καὶ σκορπᾷς τριγύρω φόβο περισσόν,
 γυνὴ τῆς Μαρίας, μήτε σὲ λυποῦμαι.

Ἢ τύφισ, ποῦ σὶά σπλάχνα μου, βαθεῖά,
 φαρμακερὸ τὸ δόντι τῆς μοῦ χώνει,
 εἶναι στοῦ Ἰούδα ξένη τὴν καρδιά,
 ἀπ' τὴν καρδιά τοῦ Ἰούδα δὲ φνιζώνει!

Ἄδυναμία μόνο ἀνθρωπινῆ,
 ἄδυναμία, ποῦ μπροστὰ σου ἀρνοῦμαι,
 ὅδες τὴν ψυχὴ μου, ὅδες τὴν ζωτανή,
 κ' ὅστερ' ἀλήθεια, πές, ἂν σὲ φοβοῦμαι!

Εἶμαι τὰρχαῖο μῖσος, τὸ τρανόν,
 σὶά πρώτα χρόνια τῆς δημιουργίας,
 θαρρῶ πῶς ἔχω πρώτος, μ' αἶμα ἀγνό,
 τῆς πρώτης ῥάνει τὸν βωμὸ θυσίας.

Καὶ μέσ' στοῦ Κάιν τότε τὸ κορμί,
 τὰνάθεμά σου πάλιν εἶχα νοῦσαι,
 ποῦ σὶή μοιραία τῆς ψυχῆς μου ὁρμή,
 τὸν Ἄβελ—τὸ θυμᾶσαι;—εἶχα σκοτώσει.

Τοῦ μίσους ὅλες πῆρα τις μορφές,
 ὁ πρώτος εἶμαι τοῦ κακοῦ κ' ὁ μόνος,
 ποῦ ἀνέβηκα τις μαῦρές του κορφές,
 καὶ μοῦλειπε νὰ γείνω θεοκτόνος.

Καὶ θεοκτόνος ἔγινα!—Ὁσαννά
 σὶά κάτω, σὶά βουβά, σὶά καταχθόνια!
 Ἐσὸ σὶά ἕψη, ἐγὼ σὶά σκοτεινά,
 θὰ βασιλεύουμε σὶὸν κόσμον αἰώνια!

ΑΓΓΕΛΟΣ ΣΗΜΗΡΙΩΤΗΣ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ο ΔΙΚΕΦΑΛΟΣ ΑΕΤΟΣ

Τὸν τέταρτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα μεταμόρφωσις ἐγένετο ἐπὶ τοῦ προσώπου τῆς γῆς. Ἡ Ῥώμη, ἢ Αἰωνία πόλις, δὲν εἶναι πλέον τὸ πρῶτον ἄστυ τοῦ κόσμου, δὲν καίουσι πλέον θυμιάματα εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Καπιτωλίου Διὸς καὶ ὁ αἰετός, τοῦ κράτους τὸ σύμβολον, καταλιπὼν τὴν Δύσιν ἔπηε πρὸς Ἀνατολάς. Ἐκεῖ παρὰ τὰ ὕδατα τῆς Προποντίδος, τοῦ Βοσπόρου καὶ τοῦ Κερατίου ἱδρυται ἡ νέα καθέδρα τῶν αὐτοκρατόρων ἢ ἄσιστος. Οὗτοι ἀντὶ διωκτῶν ἐγένοντο τοῦ χριστιανισμοῦ προστάται καὶ χριστιανοί· ἀπὸ Ῥωμαίων μετεβλήθησαν εἰς Ἑλληνας· ἀντὶ δὲ τῶν εἰδώλων λιθανωτὸς καίεται εἰς νέαν θείαν δύναμιν, τὴν τοῦ Θεοῦ Ἁγίαν Σοφίαν· καὶ ὁ αἰετός, ὁ ἐνταῦθα καταπτὰς, δὲν εἶναι ὁ ἐγωιστὴς Ῥωμαϊκὸς ὁ εἰς ἑαυτὸν μόνον ἀφορῶν, διότι ἡ αὐτοκρατορία δὲν εἶναι ἡ Ῥωμαϊκὴ ἢ φιλαυτος. Ἀποβλέπει εἰς τὴν ἀνατολήν καὶ εἰς τὴν δύσιν, ἑλληνιστὴ καὶ χριστιανή. Ἄρχει τῆς οἰκουμένης διὰ τοῦ ξίφους, ἀλλὰ καὶ ἐκχριστιανίζει αὐτήν.

Εἰκονίσθη λοιπὸν ὁ αἰετός τοῦ τοιοῦτου κράτους δικάρηνος, ρίπτων τὸ ὄξύ βλέμμα του εἰς τὰς δυσμικὰς καὶ τὰς πρὸς τὴν ἀνατολήν χώρας, δύο ἔχων ἀνασσοῦσας ἐν ἑαυτῷ ἰδέας, τὸν πολιτισμὸν τὸν ἑλληνικὸν καὶ τὸν χριστιανισμὸν. Κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας ξίφος καὶ τὴν γῆν φέρου-

σαν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τὸν σταυρὸν, ἐν δὲ στέμμα κοινὸν στεφανοῖ ἀμφοτέρας τὰς ἀγερῶχως αἰρομένας κεφαλὰς του.

Ἐπὶ χιλιούς ἐνιαυτοὺς οὕτως εἰκονίζετο.

Ἄλλ' ἐγήρασεν ὁ θεὸς ἕρως καὶ ἔπεσε τῇ 29 Μαΐου 1453 παρὰ τὴν Πύλην τοῦ Ῥωμανοῦ.

Ἡ ἀνάμνησις του ὁμοῦ δὲν ἀπέθανεν. Ἐμεινεν ὁ αἰετός σύμβολον ἔχι πλέον κράτους, ἀλλὰ τῆς ἐθνότητος τῆς ἑλληνικῆς. Ἄλλ' ὁμοῦ πόσον εἶναι διάφορος ἐκείνου! Αἱ κεφαλὰί του δὲν αἰρονται πλέον ὑπερῆρανοι, ἀλλὰ ταπειναὶ κλινοῦσι πρὸς τὴν γῆν· δάκνουσιν ἐνίοτε τὰς πτέρυγας τίλλουσαι τὰ πετὰ· δὲν κρατοῦσι πλέον τὴν γῆν ἢ σφαίραν μετὰ τοῦ σταυροῦ ἐπ' αὐτῆς, τὴν κυριαρχίαν τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τῆς γῆς χριστιανικῆς σημαίνουσαν, ἀλλ' ἢ οὐδὲν φέρουσι πλέον ἢ ξίφος καὶ λόγχην, τὰ ὄπλα τῶν κλεφτῶν τοῦ Κατσαντώνη καὶ τῶν ναυβατῶν τοῦ Σταθαῦ. Στέμμα φέρουσι ἐνίοτε. Τοῦτο ὁμοῦ δὲν εἶναι ἀλλ' ἢ ἀκάνθινος στέφανος περιβάλλον τὴν κεφαλὴν τοῦ λαοῦ τοῦ περιβαλόντος τὸν κόσμον διὰ τοῦ ἱλαροῦ φωτός τῆς ἡμερώσεως. Ἐνίοτε δὲ ἄνευ στέμματος οὐδενός, ἄνευ ὄπλων, μὲ συνεσταλμένας τὰς πτέρυγας, χαμαὶ νεύων εἰκονίζεται ὁ ἄλλοτε ὑπερνήφελος.

Ἐπάρχει ὁμοῦ καὶ τις ὅσον σοφὴ τοσοῦτον καὶ ὀδυνηρὰ παράστασις τοῦ δικεφάλου αἰετοῦ μας. Ἐπὶ τῆς προσόψεως τοῦ ἐν Καλαβρύτοις ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου εἶναι ἐπιτετυγμμένον ἐκ πώρου ἀνάγλυφον ποιηθὲν τῷ 1800.

Εἴκοσι πέντε μόλις εἶχον παρέλθῃ ἐνιαυτοί, ἀφ' οὗ χρόνου εἶχον συντρίψῃ ὑπὸ τοὺς πόδας των οἱ Ἄλβανοι τὴν ἀνθοῦσαν τοῦ Μωρέως γῆν, καὶ οὕτω γοργὰ διήλθον ἔτη, ἀφ' ἧς ἡμέρας τὰ λείψανα τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Κατσαντῶν, ἢ ἀθάνατος φάλαγξ τῶν κλεφτῶν τοῦ Ἀνδρίτσου, τεσσαράκοντα ἡμερονύκτια ἀνὰ τὴν Πελοπόννησον μαχομένη, παρῆλθε παρὰ τὰ Καλάβρυτα ὑπὲρ τὸν τραχὺν Ἐρύμανθον πρὸς τὴν θάλασσαν κατευθυνομένη. Δὲν ἤκούοντο πλέον τὰ κοῦφα αὐτῶν πατήματα, δὲν ἀντήχουν πλέον τὰ κεραυνοβολήματα τῶν τουφεκίων, δὲν ἤστραπτον τῆς δαμασκηνῆς σπάθης αἱ ἀναλαμπαί, δὲν ἐβρόντων τῶν ἐφορμώντων τάργυρᾶ τσαπράζια καὶ τὰ χαϊμαλιά. Διεπεραιώθησαν τὰ συντρίμματα αὐτῶν εἰς τὴν Ῥούμηλην καὶ διεσκορπίσθησαν, σταγόνας δρόσου διασκεδασθεῖσαι εἰς ἀτμίδας κακάς,

ἐλπίδες ἐθνικῆς ἀναστάσεως εἰς οἰμωγὰς μεταβληθεῖσαι.

Παρέστης λοιπὸν ὁ σοφὸς τεχνίτης—θρηνηῶν ἰσως καὶ μὲ δάκρυα βρέχων τὴν παρίνην πλάκα—τὸν αἰτὸν κρατοῦντα μὲν λόγγην καὶ ξίφος καὶ στέμματα, εἰρωνα ἐπὶ τῶν κεφαλῶν, μετὰ ἀτονίας νεουσιῶν πρὸς τὸ ἔδαφος. Ἄλλ' ἐκεῖ, ὅπου ἐτίθετο ἄλλοτε τὸ ἀκτινοβόλον στέμμα τῆς αυτοκρατορικῆς ἐνότητος μεταξύ τῶν δύο κεφαλῶν, ὕψωσεν ἐπὶ τῶν τραχήλων τὸ σημεῖον τοῦ μαρτυρίου, τὸν σταυρὸν, ἐπὶ τοῦ ὅποιου ἔμεινε τέσσαρας σχεδὸν αἰῶνας καρφωμένον τὸ γένος τὸ ἡμέτερον. Ὑψοῦται αἰμοσταγῆς δεξιᾷ ἢ λόγγη ἢ πλήξασα τὴν σταυρωθεῖσαν πατρίδα καὶ ἀριστερᾷ ὁ ἐπὶ τοῦ καλάμου σπόγγος, δι' οὗ ἐποτίσθη χολὴν καὶ ὄξος ἢ τάξασα τὴν ψυχὴν αὐτῆς ὑπὲρ τοῦ ἡμέρου βίου, ἢ Ἑλλάς ἢ σώτειρα.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΝ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΩΙ ΤΟΥΦΕΚΙΑ

Πόρταις ἑς τοῦ Βαρῆ.

τῆς ὁσμаниκῆς κυριαρχίας, ὁ Νικόλαος Σολιώτης.

Ὑπὸ τοῦ ἀκατασχέτου Παπαφλέσσα παροξυνθεῖς, ὀλίγους ἄγων ἐκ Σόλου, Βαρβάρας, Περιστεράς καὶ τῶν ἄλλων ἐκεῖ χωριδίων, βαδίζει πρὸς τὰ βορειοδυτικά. Κατὰ τὸ χωριδίον Ἄγγριδι ἐνοῦται μετ' αὐτοῦ ἐλαχίστων ἠγούμενος ὁ Ἀναγκώστης Κορδῆς. Τὸ μικρὸν στίφος προβαίνει μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν εἰσέτι πρὸς

δυσμᾶς, εἶτα πρὸς βορρᾶν. Μετὰ βραχεῖαν ἀνωφέρειαν ἴστανται.

Ἀριστερὰ αὐτῶν ἐκτείνεται κατάντης κλιτὺς φθάνουσα μέχρι τῆς ὄχθης τοῦ ἰσχυρῶς κάτω ροθοῦντος Κράθιος, ἀντικρὺ ἐπὶ τῆς ἐτέρας τοῦ ποταμοῦ ὄχθης ἀνέρχεται ἔδαφος κατάφυτον, ἐν μέσῳ αὐτοῦ τὸ χωριδίον Τσιβλὸς καὶ ὑπὲρ αὐτὸ πέραν αἱ ἀπότομοι πλευραὶ τοῦ τελευταίου κλάδου τῶν Ἀροανίων. Δεξιᾷ, ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς σχεδὸν αὐτῶν, βουνὸς οὐχὶ ὕψηλός οὐδὲ πολὺ κρημνώδης αἰρεται· ἀλλ' ἐνώπιόν των πρὸς δυσμᾶς (ΒΔΔ 300") ἢ ὁδὸς σχεδὸν φράσσεται στενουμένη δι' ἀπορραγέντων ἀπὸ τοῦ βουνοῦ βράχων. Τοιαῦται ἀπορρωγάδες εἶναι τρεῖς εἰς διάστημα ὀγδοήκοντα βημάτων σχηματίζουσαι, ἀπὸ τῆς ὄρεινης γῆς πρὸς τὸν Κορινθιακὸν Κόλπον, διαβάσεως στενὰς πύλας. Διὰ τοῦτο καὶ ὑπὸ τῶν πέριξ οἰκούντων ἐκλήθησαν *πόρταις-Πόρταις ἑς τοῦ Βαρῆ*.

Ἐνταῦθα ἐτάχθησαν οἱ ὀλίγοι, οἱ ἄοπλοι καὶ ἀπόλεμοι στρατιῶται τοῦ Σολιώτη· καὶ οἱ μὲν κατέλαβον τὴν στενωπάτην πρὸς δυσμᾶς παρόδον ἐντὸς τῶν θάμνων κρυβέντες καὶ τῶν χθαμαλῶν δένδρων, εἰς δὲ τὴν πλατυτέραν πρὸς ἀνατολὰς ἰσχυρῶς ὠχυρωθῆ ὁ Σολιώτης. Ἴδού φαίνονται ἤδη ἐρχόμενοι ἐπὶ πολυτελῶς κεκοσμημένων ἡμιόνων οἱ Τούρκοι τῆς ἐπαρχίας εἰσπράκτορες (γυφτοχαρατζήδες) ὑπὸ ἰκανοῦ περιστοιχούμενοι ἀποσπάσματος στρατιωτῶν. Βαδίζουσι πλέον μεταξύ τῶν δύο ἄκρων πυλῶν, ἀχρεῖον γέλωτα γελῶντες, εὐθυμοὶ διὰ τὴν γυμνασίαν καὶ τὴν ὕβριν πρὸς τοὺς χριστιανούς. Περί τὸν Σολιώτην σιγὴ ἠρημίας ὑπὸ τῶν ἀνέμων μὴ ταρασσομένης· οἱ ὀφθαλμοὶ μόνον τῶν πολεμιστῶν μίσος βάλλουσι καὶ ἐκδικήσεως σφοδρὸν πόθον. Πυροβολισμοὶ βροντοῦσιν, οἱ Μουσουλμᾶνοι πίπτουσι νεκροί.

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ τουφεκισμοὶ ἀντηχοῦσιν εἰς τὰς πέριξ κρημνώδεις κλιτῦς. Ὑπεράνω δὲ αὐτῶν ὡς βροντὴ χαλκόστομος φερόμενοι ἀπλοῦσι φλογίνας πτέρυγας ἐπὶ πᾶσαν τὴν χερσόνησον, εἰς τρομερὸν ἐκραγέντες κεραυνόν, κήρυγμα τῆς ἐξεγέρσεως ἐνὸς ἔθνους.

Η ΣΗΜΑΙΑ ΤΗΣ ΛΑΥΡΑΣ

Πεποικιλμένη διὰ χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ μετάξης εἰκονίζεται τῆς Θεοτόκου ἢ κοίμησις. Ἀλλὰ δὲν κοιμάται τὸν ἀνέγερτον ὕπνον. Λαοὶ ὁμῶς περὶ αὐτὴν θρηνοῦσι, νεκρὰν ὑπολαμβάνοντες τοῦ Ἀθανάτου τὴν μητέρα. Ἀπόστολοι περιστοι-

χοῦσιν αὐτὴν ὕμνους μελωδοῦντες, καίοντες λιθωνωτόν. Ὁ δυσσεβὴς ὠρεξεν ἐπὶ τὸ ἄχραντον σῶμα τὰς ἀκαθάρτους χεῖρας αὐτοῦ, ὁ δὲ ἄγγελος τῆς ἀγιότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης πλήττων διὰ τοῦ ξίφους ἀποκόπτει αὐτάς. Καὶ ὁ Αἰώνιος, ἀγγέλων διακονούντων, παρίσταται γαλήνιος παραλαμβάνων τὴν ψυχὴν αὐτῆς. Ἄνω δὲ εἰς τὰ ὑπερκόσμια διὰ τῶν ἀναπεπταμένων πυλῶν τοῦ οὐρανοῦ φέρεται ἐπὶ τοῦ Γαλαξίου καθήμενὴ ἢ τοῦ ἀνάρχου καὶ ἀτέρμονος φωτὸς μήτηρ, Ἁγίων δὲ καὶ ἀγγέλων χοροὶ ἔδουσι «*Ἄρατε πύλας καὶ ταύτην ὑπερκόσμιως ὑποδέξασθε τὴν τοῦ ἀεναίου φωτὸς μητέρα*».

Κοιμάται ἢ Ἑλλάς λίθινον ὕπνον. Ἀλλὰ δὲν ἐκλείσθησαν κατὰ τὰ νῶτα αὐτῆς αἱ χάλκεαι τοῦ θανάτου πύλαι. Οἱ λαοὶ ὁμῶς οἰμώζουσι νεκρὰν νομίζοντες τῶν Μουσῶν καὶ τῶν Χαρίτων τὴν μητέρα. Ἀπόστολοι καὶ κήρυκες τῆς ἀναστάσεως αὐτῆς ἔδοντες ὕμνον χαρμῶνον καὶ λιθωνωτόν καίοντες περιστοιχοῦσιν αὐτὴν. Ὁ μιὰρὸς ἔβαλε τοὺς λάγνους ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ τὸ ἐλεφάντινον αὐτῆς σῶμα καὶ ὠρεξε τὰς χεῖρας αὐτοῦ τὰς λεπρὰς ἐπὶ τὴν χιονεῶν περιβολὴν τῆς πανάγνου. Ὁ ἄγγελος τῆς δικαιοσύνης, ὁ πολιτισμὸς, πλήττει καὶ καταβάλλει τὸν δυσσεβῆ. Καὶ ὁ Αἰώνιος, τὸ ἀέναον φῶς, τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας τὸ ἀδαμάντινον, ἦν πρώτη ἐγέννησε καὶ ἐξέθρεψε πρώτη ἢ Ἑλλάς, σφίζει τὴν ψυχὴν αὐτῆς τὴν ἀθάνατον. Ἄνω δὲ πρὸς τὸν ἰοστέφανον οὐρανὸν φέρεται ἐπὶ τοῦ Γαλαξίου τῆς δόξης καθήμενὴ ἢ τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς μήτηρ Ἑλλάς. Ἡρώων δὲ καὶ μαρτύρων χοροὶ

Ἡ Σημαία τῆς Λαύρας.

ἔδουσι «*Ἄρατε πύλας καὶ ταύτην ὑπερκόσμιως ὑποδέξασθε τὴν τοῦ ἀεναίου φωτὸς μητέρα*».

ΚΩΝΣΤ. Γ. ΖΗΣΙΟΥ

τοὺς ἀνθρώπους ὡς δένδρα· δεύτερον δὲ τοὺς εἶδε καθαρά...»

Πλὴν δὲν ἐξύπνησα ἀκόμη, πρὶν ἀκούσω τί ἔλεγε τὸ φάσμα· ἡ κόρη—ἡ δρῦς, εἶχε λάβει φωνὴν καὶ μοι ἔλεγεν·

— Εἰπέ νὰ μοῦ φεισθοῦν, νὰ μὴ με κόψουν... διὰ νὰ μὴ κάμω ἀκουσίως κακόν. Δὲν εἶμ' ἐγὼ νύμφη ἀθάνατος· θὰ ζήσω ὅσον αὐτὸ τὸ δένδρον...

Ἐξύπνησα ἐντρομος, κ' ἐφυγον... Ἦτο ἤδη μεσημβρία, καὶ ὁ ἥλιος ἐμεσουράνει... Ἐκαίεν ὑψηλά, ὑπεράνω τῆς κορυφῆς τῆς δρυός, ἥτις ἦτο σκιά ἀδιαπέραστος... Ἀπὸ τὸν ἀντικρυδὸν λόφον ἤκουσα φωνὴν νὰ με καλῆ ἐξ ὀνόματος.

Ἦτον εἰς μικρὸς βοσκός, μὲ τὴν κάππαν του, μὲ τὴν στραβολέξαν του, καὶ μὲ δέκα αἴγας, τὰς ὁποίας ὠδήγει. Μοῦ ἐφώναξεν ὅτι ὁ πατήρ μου μὲ ἀνεζήτηε ἀνήσυχος, καί, νὰ τρέξω, νὰ φθάσω ταχέως ἐκεῖ κάτω...

Δὲν ἐνόησα τίποτε ἀπὸ τὸ μαντικὸν ὄνειρον. Ἀργότερα ἐδιδάχθην ἀπὸ ἐγχειρίδιον Μυθολο-

γίας ὅτι ἡ Ἀμαθρυὰς συναποθνήσκει μὲ τὴν δρῦν, ἐν ἣ εὐρίσκεται ἐνσαρκωμένη...

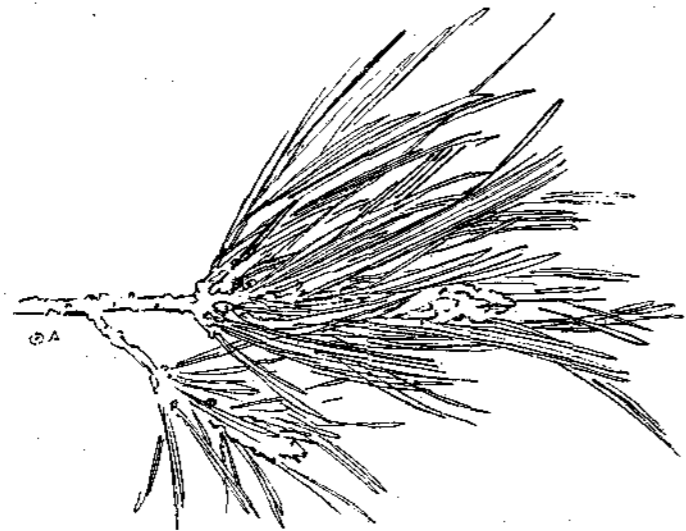
Μετὰ πολλὰ ἔτη, ὅταν ξενιτευμένος ἀπὸ μακροῦ ἐπέστρεψα εἰς τὸ χωρίον μου, κ' ἐπεσκέφθην τὰ τοπία ἐκεῖνα, τὰ προσκυνητήρια τῶν παιδικῶν ἀναμνήσεων, δὲν εὗρον πλέον οὐδὲ τὸν τόπον ἐνθα ἤτο ποτε ἡ Δρῦς ἡ Βασιλική, τὸ πάγκαλον καὶ μεγαλοπρεπὲς δένδρον, ἡ νύμφη ἡ ἀνάσσουσα τῶν δρυμῶνων.

Μία γραία μὲ τὴν ρόκαν τῆς, μὲ δύο προβατίνιας τὰς ὁποίας ἔβασκεν ἐντὸς ἀγροῦ πλησίον, εὐρίσκειτο ἐκεῖ, καθημένη ἐξωθεν τῆς μικρᾶς καλύβης τῆς.

Ἦταν τὴν ἠρώτησα τί εἶχε γείνη τὸ «Μεγάλο Δέντρο», τὸ ὅποιον ἦτον ἓνα καιρὸν ἐκεῖ, μοι ἀπήντησεν:

— Ὁ σχωρεμένος ὁ Βαργένης τὸ ἔκοψε... μὰ κ' ἐκεῖνος δὲν εἶχε κάμη νισάφι μὲ τὸ τσεκούρι του· ὅλο θεώρατα δένδρα, τόσα σημάδια πρᾶγματα... Σὰν τῶκοψε κ' ὕστερα, δὲν εἶδε χαίρι καὶ προκοπή. Ἀρρώστησε, καὶ σὲ λίγαις μέραις πέθανε... Τὸ Μεγάλο Δέντρο ἦτον στοιχειωμένο.

A. ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

ΤΟ ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΕΝΔΥΜΑ

Τί ἐθνικόν, τί ἐλληνικόν ἔχει ὁ ἡμέτερος κωνικὸς βίος; Ποῦ ἔχουσιν ἐγγωρίου χαρακτήρος; Ποῦ τὸ ἐλάχιστον διακρίνει ἡμᾶς ὡς φυλὴν, ὡς λαόν, ὡς ἔθνος; Αἱ οἰκίαι μας ἔσωθεν τε καὶ ἐξωθεν εἶνε κακῶς ἀντιγεγραμμέναι ἐκ τῶν τῶν βαρέων κλιμάτων, ἡ διαίσεις καὶ κάτοψις αὐτῶν ἐλεεινὰ καὶ ἀνευ λογικῆς, τὰ δὲ ἐπιπλά μας εἰς ἀπασῶν τῶν ἐποχῶν καὶ χωρῶν.

Οὐδεμία εὐρυθμία, οὐδεμία καλαισθησία καὶ ἀπλότης διέπει τὸ ἐσωτερικόν τῶν ἐστιῶν μας.

Μόνον πλοῦτος, πολυτέλεια καὶ ἐπιδειξις!

Ἐὰν ὑπάρχη ρυθμὸς ἀρχιτεκτονικὸς σύμφωνος καὶ ἀρμονικώτατος πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὸν χαρακτήρα ἡμῶν, ρυθμὸς ἐπιβαλλόμενος διὰ τὰς Ἀθήνας ἰδίως, οὗτος εἶνε ὁ γνησιώτατος ἐλληνικὸς, ὁ ἐξόχως γοητευτικὸς καὶ ἀπαράμιλλος Πομπηϊανός. Εἶπατέ μου ποῦ εἶδετε ποτε τοιοῦτόν τινα ἐν Ἀθήναις; Τίς οἰκία, ποῖον μέγαρον ἢ δημόσιον κτίριον ὠκοδομήθη κατὰ τὸν θαυμάσιον τοῦτον καὶ ἐλληνικώτατον ρυθμὸν; Καὶ εἶνε ἐντούτοις ὁ στῦλος ἐκεῖνος ὅστις τὰ μάλιστα ἀρμόζει πρὸς τὸ εὐκράες ἡμῶν κλίμα.

Ἐὰν κατακοῦμεν καὶ ἐργαζόμεθα εἰς κτίρια καὶ μέγαρα κατὰ τὸν ρυθμὸν τοῦτον ὠκοδομημένα, θὰ εἴμεθα πάντες ῥόδινοι καὶ εὐχάριτες, εὐθυμοὶ καὶ ζωηροί, ἡ δὲ ὠχρότης θὰ ἦτο ἄγνωστος καὶ ἡ μελαγχολία γνωστὴ μόνον ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα τοῦ Βορρᾶ καὶ τὰ ποιήματα τοῦ Λαμχρτίνου... Πνιγόμεθα σήμερον ὑπὸ τὸ βάρος καὶ τὴν σκυθρωπότητα τῶν κεράμων, σιατραφοῦμεν δ' ἐντὸς ὑγρῶν καὶ ἀδιαφανῶν τοίχων. Τὸ φῶς, τὸ φῶς τὸ θεῖον καὶ ζωογόνον, τὸ φῶς τὸ δημιουργήσαν τὴν Ἑλλάδα, τὸ φῶς, ὅπερ ὡς Ἀπόλλων καὶ Ἄρτεμις ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν προγόνων μας, ἡμεῖς ἐξωρίσαμεν ἐκ τῶν οἰκιῶν μας καὶ τὸ περιωρίσαμεν μόνον εἰς τοὺς κωνορτοβριθεῖς δρόμους καὶ τὰ πάλλευκα, ἐκτυφλωτικά μας πεζοδρόμια, τὸ δὲ διαπλαστικὸν ὑπαίθριον, ὅπερ ἐξέτρεφε καὶ ἀνέπτυσσεν ὅλην τὴν θελκτικὴν καὶ παρθένον ἐκαίνην νεότητα τὸ πάλαι, καὶ ὅπερ ἐνέπνεε τοὺς μεγάλους ποιητὰς καὶ φιλοσόφους, οἵτινες πάντοτε ὑπὸ τὸν ἀνέφελον κυανοῦν οὐρανὸν τῆς κλασικῆς ταύτης γῆς συνελάμβανον τὰ ὑψίστα διανοήματα καὶ τὰς εὐγενεστάτας ἰδέας, ἤδη ἀπεκλείσαμεν τελείως, τρέμομεν δὲ αὐτὸ ὡς κακοποιὸν στοιχεῖον, αἱ δὲ γυναῖκές μας, ὅταν ἐξέρχονται εἰς περίπατον,

ὀπλίζονται ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν ὡς ἀστακοὶ καὶ ὡς οἱ σιδηρόφρακτοι τοῦ Μεσαίωρος ἱππῶται. Ἀλλοίμονον ἐὰν τὰς ἴδῃ καὶ ἀπαξ ἀκτίς ἡλίου! Δυστυχία ἐὰν καὶ ἀμυδρῶς πῶς τὰς ψαύσῃ ὁ γλυκὺς Ζέφυρος ἢ ὁ ῥωσικιώτατος καὶ χαλυβδίνους τοὺς μυῶνας ποιῶν Βορρᾶς! Καὶ τυλίσσονται οὕτως ὡς κρόμμυα μὲ βέλα καὶ βόας καὶ ὄλας τὰς γούνας καὶ τριχεράς ἐπιδερμίδας πάντων τῶν τετραπόδων τοῦ Ζωολογικοῦ Κήπου! Καὶ τί δὲν φέρουσιν ἐφ' ἑαυτῶν. Οὐδὲ οἱ κάτοικοι τῆς Γῆς τοῦ Πυρός καὶ τῆς Σενεγαμβίας φέρουν τόσα δέρματα, πτερὰ καὶ σιδηρὰ ἐπάνω των!

Τὸ δὲ νοστιμώτατον εἶνε ὅτι αὐταὶ αἱ οὕτω κωμικῶς δι' ὄλων τῶν εἰδῶν ἐνὸς φυσιογραφικοῦ Μουσείου τεθωρακισμέναι κυρίαί, ἐξανίστανται καὶ φοβοῦνται· μὴ γελωτοποιηθῶσιν ἐὰν τυχὸν φορέσωσι τὸ σεμνότερον καὶ ἀπλούστατον ἀρχαῖον ἐνδύμα, ἂν καὶ οὐδεὶς ποτε τοιοῦτόν τι προέτεινεν.

Ἀλλὰ φθάει νὰ τὸ ἐπιτάσῃ ὁ συρμός, ἡ μέγαيرا Μόδα, διὰ νὰ σπασθῶσι καὶ τὰ μᾶλλον ἀλλάκοτα καὶ τερατώδη ἐνδύματα. Τοιαύτη τυφλὴ δουλεία πρὸς τὸν ξένον πολιτισμὸν δὲν κολακεύει ποσῶς οὔτε τὴν καλαισθησίαν οὔτε τὴν νοημοσύνην ἡμῶν. Ἐὰν δὲ διὰ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἀπεδείξαμεν πόσον ὀλεθρία εἶνε ἡ ἐξωθεν καὶ ὀθνεῖα ἐπίδρασις, πόσον μᾶλλον ἐπικίνδυνος καὶ βλαβερὰ καθίσταται ἡ τοῦ ἐνδύματος, ὅπερ ἀρρήκτως καὶ στενῶς συνέχεται καὶ συνδέεται μετὰ τοῦ σώματος καὶ μετ' αὐτῆς, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, τῆς ψυχῆς μας;

Ἀλλὰ πρόκειται περὶ ἐπαναφορᾶς τοῦ ἀρχαίου ἐνδύματος; — Μῆδαμῶς! Καὶ πέρυσι μεγαλοφῶνως καὶ ἐντόνως διεμαρτυρήθη ὅτι δὲν ἐννοοῦμεν ποσῶς νὰ σας μεταβάλωμεν εἰς χλαινοφόρους καὶ φαινομηρίδας. Πρόκειται νὰ ἀπλοποιηθῇ, νὰ συμμορφωθῇ πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὰ βαλλάντιά μας ἡ γυναικεῖα περιβολὴ καὶ πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰποβλέψωμεν ἀπλῶς, ὡς πρὸς τέλειον ὑπόδειγμα, πρὸς τὸ ἀρχαῖον ἐνδύμα, ὅπερ δὲν εἶνε ποσῶς τὸ συνήθως ἐν τοῖς ἀγάλμασι παριστάμενον, ἀλλ' ἕτερόν τι, ὄλως διάφορον, ἐν πολλοῖς ὁμοιάζον τὸ καθ' ἡμέραν σήμερον. Ὅσοι ἀνήλθετε ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως καὶ εἶδετε τὰς ἐν τῷ Μουσεῖῳ κόρας ἢ ἱερέας καλουμένας, θὰ καταπλάγητε ἐκ τῆς ὁμοιότητος πρὸς πλείστα σημερινά. Ἐκεῖνα ἔχουσι καὶ χειρῖδας καὶ ὄσφιν

καὶ ἐν γένει ὅ,τι ζητεῖ σήμερον ἡ γυνὴ ἵνα ἐνδυθῇ ἀνευ ρόβου ἀποψύξεως.

Ἄλλ' οἷα ἀπλότης καὶ κομψότης ἀμα ἐν τοῖς ἀρχαίοις ἐκείνοις προτύποις! Αἱ ξέναι ἐπὶ ὥρας τάποθαυμάζουσιν. Ἐάν, ἔλεγέ τις αὐτῶν, τὰ εἶχον ἐν Παρισίοις, αἱ μοδίσται μᾶς θὰ ἔκαμνον τὴν τύχην των!

Ἄς μιμηθῶμεν λοιπὸν ἐκεῖνα, ἀποσκορακίζοντες πάντα τὸν γελοῖον καὶ τραγελαφικὸν φόρτον, τὰ περὶ τοὺς ὤμους μπαλόνια καὶ τὰ λοιπὰ δεξιά καὶ ἀριστερά φουσκώματα, ἐξαρτήματα, τὰ σφιζήματα, κρεμασίδια, τοὺς φλόγκους, τὰ ὅποια μεταβάλλουσι τὰς γυναίκας εἰς Ἰνδικὰς παγώδας, εἰς παγώνια, εἰς πετούνιας καὶ εἰς ὅ,τι παράδοξον ὄν δύναται νὰ συλλάβῃ ἡ φαντασία σας.

Ἰδίως κοσμήματα ἄπειρα παρέχει ἡμῖν ἡ ἀρχαία τέχνη, ἅτινα δυνάμεθα θαυμασιῶς νὰ ἐφαρμόσωμεν ἐν τῇ περιβολῇ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἱφαντουργίᾳ.

Ἡ ἑλληνικὴ ταπήτουργία ἠδύνατο νὰ καταστή ἡ μᾶλλον περιζήτητος, καταπληκτικὰ δὲ κέρδη νὰ προσπορίζηται, ἐάν ἐπὶ τῶν ταπήτων ἀντεγράφομεν ἀρχαία θαυμάσια σχέδια, ἰδίως δὲ τὰ παράμιλλα διασωθέντα μωσαϊκά. Φαντάζεσθε μὲ τίνα ζῆλον καὶ ἐνθουσιασμόν θὰ ἠγόραζον ἐκατοντάδας ἐξ αὐτῶν οἱ ἐν Ἀθήναις ξένοι, ἐάν ἐπ' αὐτῶν παριστάντο τὸ ἐν τῷ Κ. Μουσεῖῳ Μωσαϊκὸν τῆς Μεδούσης ἢ τὸ τῶν Πατρῶν, τῆς Ὀλυμπίας καὶ τοσοῦτων ἄλλων πόλεων ψηφιδωτά!

Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἐπίπλων;

Πῶς νὰ περιγράψωμεν τὴν ἐπίπλωσιν τῶν οἰκιῶν μας; τὸ Λουβρον καὶ τὰ ἱστορικὰ Μουσεῖα τοῦ Βερολίνου, τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Βιέννης δὲν πιστεύω νὰ υπερβάλλωσι κατὰ τὴν ποιικιλίαν τοὺς ἡμετέρους ἀριστοκρατικούς οἴκους...

Ἄλλ' οἷα καὶ ἐνταῦθα ἀνευ ἔθνικοῦ ρυθμοῦ καὶ δυσαρμονικῆ πρὸς τὸ κλίμα καὶ τὰ ἔθιμα ἡμῶν ἐπίπλωσις!

Εἰσέρχεσθε εἰς τὸν οἶκον καὶ μόλις ἀναπνέετε ἐκ τῶν μυρίων ταπήτων, παραπετασμάτων καὶ ἐξαρτημάτων. Θεοσκότεινα δέ. Σκότος τὸ ἀπώτατον ὡσεὶ εἰσέρχεσθε εἰς τὸ ἄντρον τοῦ Τροφωνίου. Ἐκεῖ σὰς ἔρχεται νὰ ἐκφωνήσετε τοὺς θαυμαστοὺς ἐκείνους τοῦ τυφλωθέντος δυστυχοῦς Οἰδίποδος στίχους:

Ἰὼ σκότου
νέφος ἐμὸν ἀπώτροπον, ἐπιπλόμενον ἄφατον,
ἀδάματόν τε καὶ δυσούριστόν ὄν.

Καὶ ποῦ; ἐν Ἑλλάδι, ὅπου ἔχομεν τὸ λαμπρότατον αὐτὸ φῶς, ὅπερ ἐπετέλεσε τὰ θαύματα τῆς πλαστικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, διότι ἀμφιβάλλω ἂν ποτε ἡ Τέχνη θὰ ἐξικνεῖτο εἰς τοιαύτην τελειότητα ἀνευ τοῦ λευκοῦ τούτου κάλλους τοῦ ἑλληνικοῦ ὀρίζοντος.

Ἡ ψυχὴ σας ἀντὶ χαρᾶς θλίβεται, ἡ δὲ καρδίας σας πιέζεται ἐντὸς τῶν καταφόρτων καὶ πνιγρῶν ἐκείνων μεγάρων, ὅπου ἡ τέχνη τόσον ὀλίγην θέσιν ἔχει.

Δὲν κηρύττομεν τὴν νηστείαν καὶ τὴν κατάλυσιν πάσης βιωτικῆς τέρψεως.

Πᾶν τούναντίον! Θέλομεν τὴν χαρὰν, τὴν εὐθυμίαν, τὸ αἰώνιον καὶ ἀνέσπερον ἐκεῖνο μειδιάμα, ὅπερ ἐφαίδρυνε καὶ κατηύγαζεν ὀλόκληρον τὸν πάλαι ἑλληνικὸν κόσμον.

Ποῖον δὲ ἦτο τὸ μυστήριον τῆς ἀποπτώσεως ἐκείνης εὐτυχίας καὶ εὐζωίας; Ποῖον ἄλλο ἢ ἡ ἀπλότης τοῦ βίου καὶ τὸ ἔθνικόν ἰδεώδες.

Ἐάν ἤμην ἱεροκέρυξ, θὰ σας ἀνεφώνουν μὲ στήθη Στέντορος: *Sursum Corda!* Ἀνάσχετε τὰς καρδίας! Ἀνυψώσατε τὰς ψυχὰς σας! Ἀποβλέψατε πρὸς τὴν οὐσίαν καὶ οὐχὶ πρὸς τὸ ἐξωτερικὸν κέλφος. Ζητήσατε τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα, περιφρονήσατε δὲ τοὺς τύπους καὶ τὴν ἐπίδειξιν. Διανοίξατε ὀρίζοντας εὐρυτέρους, ἀφήσατε ἄπλετον τὸ φῶς νὰ εἰσρεύσῃ καὶ διαχυθῇ εἰς τοὺς οἴκους, εἰς τὰς αἰθούσας, εἰς τὰς κεφαλὰς, εἰς τὰς καρδίας σας. Χειραφετήθητε!

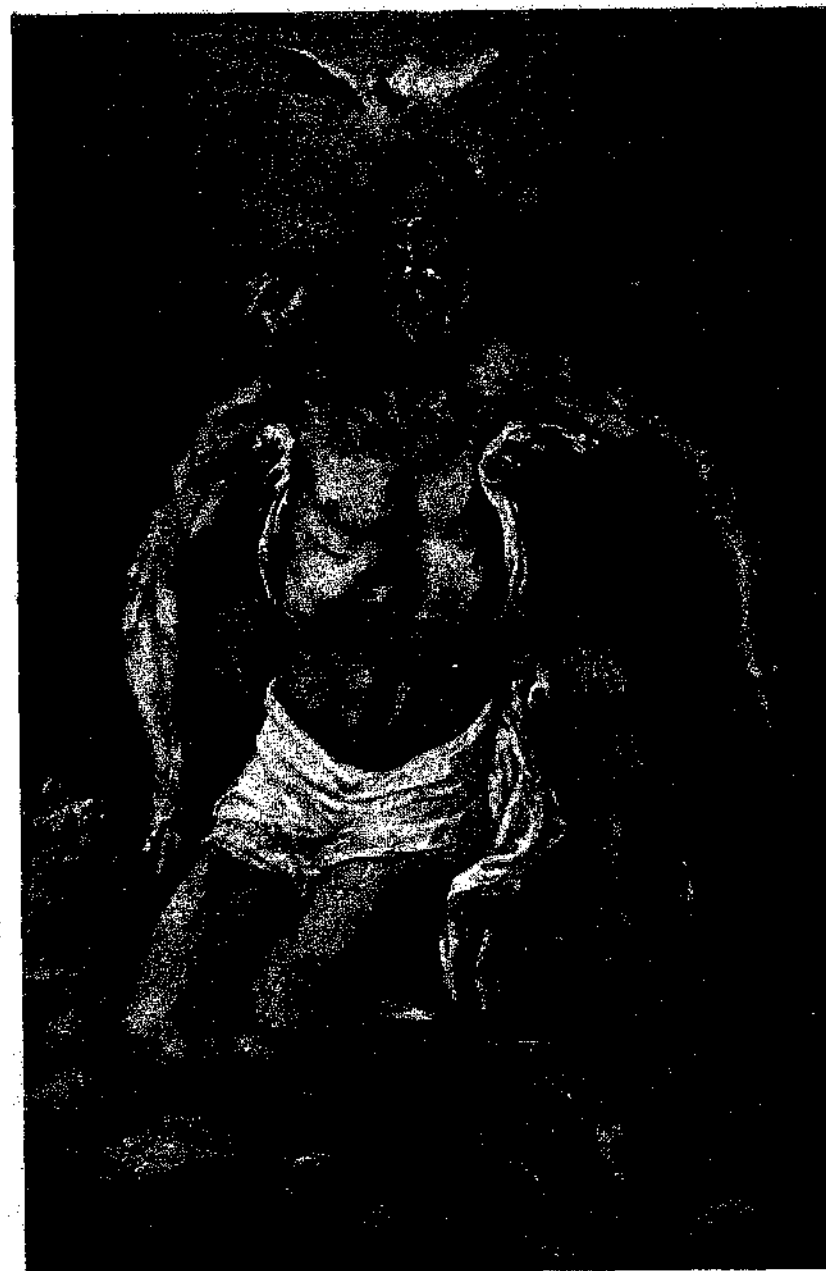
Ἄλλὰ ποῖαν χειραφέτησιν; Ὅχι τὴν ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν, οἷαν ζητεῖτε, διότι, μὰ τὴν Ἥραν καὶ πάσας τὰς θεὰς τοῦ Ὀλύμπου, ἄγνωσθ' ἂν οὐδεὶς πρὸς νὰ χειραφετηθῆτε ἀπὸ ἡμᾶς ἢ ἡμεῖς ἀπὸ σᾶς...

Βεβαίως ὑποφέρετε ὑπὸ τὸν ζυγὸν μας, ἀλλὰ βεβαιώθητε ὅτι, ἐάν ἀριθμηθῶσιν οἱ αἰχμάλωτοι ἐκατέρων, θὰ εὐρεθῶσι πολλῶν περισσότεροι οἱ ὑπὸ τὰ ῥιπίδια καὶ τὰ ἀλεξήλια ὡς δέσμοι στενάζοντες δυστυχεῖς ὁμόφυλοι μου...

Χειραφετήθητε μᾶλλον ἀπὸ ὑμᾶς αὐτὰς, ἀπὸ τὰς ὁμοφύλους σας καὶ μάλιστα τὰς Εὐρωπαϊκὰς!

Χειραφετήθητε ἀπὸ τὰς μοδίστρας, τὰς ραπτρίας, τὰς πιλοποιοῦς, τὰς κομμωτρίδας καὶ τὸ λοιπὸν ἀπειροπληθὲς ἐπιτελεῖον τῶν τυράννων σας. Ἀπὸ αὐτὰς νὰ χειραφετηθῆτε καὶ ἔστε βέβαιαι ὅτι θὰ εἰσθε ἐλευθερώτεραι καὶ μᾶλλον ἀνεξάρτητοι καὶ τῶν ἀνδρῶν ἀκόμη, διότι θὰ χειραφετηθῆτε οἰκονομικῶς!

ΑΛΕΞ. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΥΣ

Ο ΑΙΩΝΙΟΣ ΠΑΤΗΡ ΥΠΟΒΑΣΤΑΖΩΝ
ΝΕΚΡΟΝ ΤΟΝ ΘΕΙΟΝ ΥΙΟΝ ΤΟΥ
ΕΛΛΙΟΓΡΑΦΙΑ Δ. ΘΕΟΤΟΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η ΚΥΠΡΟΣ

ΕΠ' ΕΥΚΑΙΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΕΚΘΕΣΕΩΣ

Κεντρική Όδος Λευκωσίας.

Η Κύπρος, παρά τους άπειροπληθείς κατακτητάς, οίτινες ἐκράτησαν αὐτῆς, ἐμείνεν ἀνά τοὺς αἰῶνας πάντοτε ἑλληνική· κατὰ δὲ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς φραγκοκρατίας αὐτὴ ἢ διοικήσεις εἶχεν ἐξελληνισθῆ. Ἡ τουρκοκρατία ὑπῆρξε τόσο καταστρεπτική, τυραννική, ἀπαισία, ὥστε ὁ πληθυσμὸς τῆς νήσου, ἀριθμούσης κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους δύο ἑκατομμύρια κατοίκων καὶ ἐπὶ Φράγκων 500,000, κατῆλθε κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐκπνεύσαντος αἰῶνος εἰς 100,000. Σχολεῖα δὲν ὑπῆρχον. Οὐδὲ μία ἀκτίς φωτὸς ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τόσο σκότους. Μόνον, ὅτι οἱ νησιῶται κατῴρθωσαν νὰ

διατηρήσουν τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν θρησκείαν των. Ὅποια ἀφύπνις μετὰ τὸ 1821, ἀφοῦ ἐπλήρωσε καὶ ἡ Κύπρος εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας τὸν φόρον τοῦ αἵματος!

Ἄλλὰ τὸ ἔργον τῆς ἀναγεννήσεως ἤρχισε μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν. Πλήρης ἐλευθερία καὶ ἀσφάλεια ἐπικρατεῖ σήμερον ἐν τῇ νήσῳ, ἥτις, ἐὰν δὲν εὐημέρησεν ὑπὸ τὸ ἀγγλικὸν σκῆπτρον, ἀνέκυψεν ὁμοίως ἀπὸ τὴν φοβερὰν δουλείαν. Ἡ ἐθνικὴ ἰδέα ἔκαμιν ἐντὸς τῆς τελευταίας εικοσιπενταετίας τόσας προόδους, ὥστε θὰ ἦδύνατό τις νὰ ὁμιλήσῃ περὶ ἀληθινῆς νεκραναστάσεως.

Ἡ πρωτεύουσα Λευκωσία, ἥτις πρό τιμῶν ἐτῶν ἦτο ἑλερινή, τουρκόπολις, ἤδη μετέβαλε κυριολεκτικῶς ὄψιν καὶ καθημερινῶς ἐξωραϊζεται. Αἱ πύλαι τῶν τειχῶν τῆς κατερρίφθησαν καὶ ἡ πόλις ἀνέπνευσεν ἀπὸ διάφορα ρήγματι, τὰ ὅποια ἠνοιχθησαν ἐπὶ τῶν παλαιῶν ἐπάλλξεων.

Περὶ τὴν πόλιν ἐφυτεύθησαν περὶ τὰς 25 χιλιάδας δένδρα, τὰ ὅποια ἐσχημάτισαν ἤδη σύσκια δάση, μεταβαλόντά τὰς πρὶν ξηρὰς πεδιάδας εἰς χλοερὰ τοπία, ἐνθα ἐκτίσθησαν ὠραιόταται οἰκίαι. Ἄλλὰ καὶ ἐντὸς ἡ πόλις ἐβελλιώθη διὰ τῆς οἰκοδομῆς νέων οἰκιῶν καὶ τῆς καλλιτερεύσεως τῶν ὁδῶν. Λέσχαι, εὐπρεπῆ καφενεῖα, ξενοδοχεῖα, σύλλογοι ἰδρύθησαν.

Ἄλλ' ὅ,τι διακρίνει τὴν Λευκωσίαν εἶναι οἱ ὠραιοὶ τῆς κῆποι, οἱ ὅποιοι ὑπάρχουν εἰς κάθε σπιτί. Τὸ περιῶλον ἀποτελεῖ τὸ βάθος ἐκάστης αὐλῆς, εἰς κάθε δὲ αὐλὴν ὑπάρχει καὶ ἐν ὑφαντήριον, διότι αἱ γυναῖκες τῆς Λευκωσίας εἶναι ὅλαι ὑφάντριαι, ἔχουσαι διὰ τῆς ἐργασίας των ἴδιον ταμειον, δι' οὗ ἀνακουφίζουν πολλὰκις τοὺς συζύγους των. Ὅλη ἡ Κύπρος καταναλίσκει τὰ ὠραία μεταξωτὰ τῆς χώρας, τὰ στερεὰ βαμβάκερὰ ὑφάσματα, τὰ δαμασκηνὰ παραπετάσματα, τὰ περίφημα τρίχαπτα (πιπίλαι) καὶ τὰ τόσα ἄλλα χειροτεχνήματα τῆς πρωτεύουσας, τὰ ὅποια θὰ ἴδουν μετ' ὀλίγον οἱ ἐπισκέπται τῆς Κυπριακῆς Ἐκθέσεως.

Ἐχει δὲ πολὺ τὸ ἀνατολικὸν συγχρόνως καὶ μεσαιωνικὸν ἡ Λευκωσία μετ' τὸν λαμπρὸν ἐν τῷ

μέσῳ ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὸν ἐξιλαμισμὸν τοῦ ὁποίου μαρτυροῦσι μακρόθεν δύο ὑψηλοὶ μιναρέδες, τὰς διαφόρους ἄλλας ὠραίας ἐκκλησίας, τζαμιά ἤδη, τὰ τεῖχη καὶ τὰ παλαιὰ παλάτια μετὰ τὰ κανόνια τῶν Τούρκων, τὰ ἀνατολικὰ παζάρια, τὰ λουτρά.

Ἄλλ' ἡ κυρίως μεσαιωνικὴ πόλις τῆς Κύπρου εἶναι ἡ Ἀμμόχωστος, ἥτις ἐπὶ τῶν Φράγκων ὑπῆρξεν ἡ πλουσιωτέρα καὶ ἐμπορικωτέρα πόλις τῆς Ἀνατολῆς, τὸ κυριώτερον μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐμπόριον. Εἶναι ἀμύθητα τὰ πλούτη τῶν τότε Γενουησίων ἐμπόρων καὶ Ἐνετῶν, καὶ ἡ ὀλιότης τῆς πόλεως.

Σήμερον ὅλα εἶναι σωριασμένα εἰς μελαγχολικά ἐρείπια, ὃ δὲ λαμπρὸς τῆς Ἀμμοχώστου λόφος κατὰχωστος. Σώζονται ὁμοίως, πλὴν τῶν ἀκεραίων τειχῶν, ὃ θαυμάσιος ναὸς τοῦ Ἁγίου Νικολάου, ἐνθα ἐστέφοντο οἱ Φράγκοι βασιλεῖς, καὶ διάφοροι ἄλλοι ναοί, σήμερον τζαμιά ἢ ἀποθῆκαι. Ἄλλὰ τὸ παλάτιον καὶ πλείστα ἄλλα μεσαιωνικά μνημεῖα ὑπάρχουν σήμερον μόνον εἰς ἀμορφα ἐρείπια, ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὁποίων

προβάλλουν μερικοὶ πενιχοὶ τουρκικοὶ οἰκίσκοι.

Καὶ μόνον λατινικαὶ τινες ἐπιγραφαὶ ἐκεῖ καὶ ἐδῶ ἐνθυμίζουσι τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἤρχον οἱ Λουζινιᾶνες, οἱ Γενουήσιοι καὶ οἱ Ἐνετοί, τῶν ὁποίων τὸ αἷμα ματαίως ἔρρευσεν ἐν τῇ γενναίᾳ ἐκείνῃ καὶ ἱστορικῇ ὑπερασπίσει τῆς πόλεως κατὰ τῶν Τούρκων, οἵτινες μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐξέδαρον ζῶντα τὸν ἠρωικὸν ὑπερασπιστὴν τῆς Ἀμμοχώστου Βραγαδίνον.

Οἱ Ἄγγλοι ἀπεφάσισαν νὰ κατασκευάσουν νέον λιμένα ἐν Ἀμμοχώστῳ καὶ νὰ συνδέσουν αὐτὴν σιδηροδρομικῶς μετὰ τῆς πρωτεύουσας. Καὶ ὁ μὲν σιδηροδρομὸς ἴσως ὠφελήσῃ τὰς γονίμους πεδιάδας, ἀς θὰ διασχίσῃ, καὶ ὁ λιμὴν ἴσως καταστῆ χρήσιμος εἰς τὸ ἐμπόριον τῆς νήσου καὶ εἰς τοὺς ναυτικούς σκοπούς τῆς Μ. Βρετανίας, ἀλλ' οὐδὲν θὰ δυνηθῇ ν' ἀναστήσῃ τὴν Ἀμμόχωστον, ἥτις κεῖται διὰ παντὸς νεκρά, προκαλοῦσα μετὰ τὰ μεγαλοπρεπῆ τῆς ἐρείπια τὴν θλίψιν τοῦ ἐπισκέπτου.

Ἡ Ἀμμόχωστος, ἡ περίφημος κατὰ τὸν μεσαιῶνα φραγκικὴ πόλις τῆς Κύπρου, ἐκτίσθη ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, καὶ πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου τοῦ ἐκλήθη Ἀρσινόη, ἐκ τῆς πολλῆς ὁμοῦς πέριξ ἄμμου ἐπεκράτησε τὸ ὄνομα Ἀμμόχωστος. Οἱ Βυζαντινοὶ ἐκτίσαν ἐνταῦθα λαμπρὰς ἐκκλησίας, ὡς καὶ οἱ Γάλλοι Λουζινιᾶνες, οἵτινες ἀνήγειραν πρὸς ἐπι ἐνταῦθα πύργους καὶ ὀχυρώματα, κατεσκεύασαν λιμένα καὶ κατέστησαν τὴν Ἀμμόχωστον μίαν τῶν λαμπροτέρων καὶ πλουσιωτέρων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς.

Τριακόσια, ὡς ἀναφέρεται, ὀρθόδοξοι καὶ δυτικαὶ ἐκκλησίαι ὑπῆρχον ἐν τῇ πόλει, τῶν ὁποίων ἐδέσποζεν ὁ μέχρι σήμερον σωζόμενος καθεδρικὸς ναὸς, ἐνθα ἐστέφοντο οἱ βασιλεῖς καὶ ἐθάπτοντο οἱ εὐγενεῖς Φράγκοι, ὧν τὰ ὀστά καὶ τὴν κόμην διεσκόρπισεν εἰς τὴν θάλασσαν ὁ κατακτητὴς Μουσταφᾶς. Ἡ λαμπρὰ αὕτη μητρόπολις καλεῖται κοινῶς Ἁγία Σοφία, ἐκ τίνος ὁμοῦς ἐπιγραφῆς φαίνεται, ὅτι ἐτιμᾶτο ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἁγίου Νικολάου. Ὡς δὲ καὶ ὁ γοθικὸς αὐτῆς ρυθμὸς δεικνύει, ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Φράγκων βασιλέων, ἴσως ὁμοίως ἐπὶ ἀρχαιότερων βυζαντινῶν ναῶν.

Ἡ ἐν Ἀμμοχώστῳ Ἁγία Σοφία εἶναι μικροτέρα τῆς ἐν Λευκωσίᾳ, ἀλλ' ὑπερτερεῖ ταύτης κατὰ τὴν κομψότητα καὶ τὴν χάριν. Εἶναι ἀληθινὸν καλλιτέχνημα

Ἁγιος Νικόλαος Ἀμμοχώστου.

καὶ εἰς τὸ σύνολον, καὶ εἰς τὰς γλαφυρὰς αὐτῆς λεπτομερείας. Τρεῖς μεγαλοπρεπεῖς θύραι καταλαμβάνουσιν ὁλόκληρον τὴν κυρίαν πρόσοψιν. ἄνωθι τῆς ὁποίας ὑψοῦνται δύο μεγάλα καὶ κομψὰ κωδωνοστάσια, προσδίδοντα τὴν ἀναλογίαν ὄσσην καὶ χάριν εἰς τὸ ὅλον οἰκοδόμημα.

Ἄλλ' ὁποία μελαγχολία καταλαμβάνει τὸν ἐπισκέπτην ἐπὶ τῇ θεᾷ τοῦ ἑλεεινοῦ τζαμίου, εἰς ὃ μετετρέπη ὁ λαμπρὸς οὗτος ναός, ἔνθα ἐστῆσαν οἱ βασιλεῖς τῆς Κύπρου καὶ τῆς Ἱερουσα-

Κυρία χωρική.

λήμ, καὶ τόσος ὑπῆρχε πλοῦτος καὶ τόση τέχνη. Παρὰ τὸ δεξιὸν κωδωνοστάσιον ὑψοῦται ὑψηλὸς μιναρὲς καὶ ἐπὶ τῶν εὐρωτιῶντων τοίχων κρέμονται μελαναὶ τινες καὶ ἀραιαὶ κανδήλαι, τὸ δὲ ἔδαφος καλύπτουσι ρυπαρὰ τινὰ ψαθιά.

Ἡ Ἀμμοχώστος κατοικεῖται σήμερον ὑπὸ ἐλαχίστων μόνον Τούρκων, οἵτινες ἀδυνατοῦν νὰ συντηρήσουν τὸ Τζαμίον· καὶ ἡ Ἁγία Σοφία ἐμποεῖ ἀληθινὴν φρίκην εἰς τὸν εἰσερχόμενον διὰ τὴν ἐγκατάλειψιν εἰς τὴν ὁποίαν εὐρίσκεται.

Μεγαλειτέρα τῆς ἐν Ἀμμοχώστῳ εἶναι ἡ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ Λευκωσίᾳ Ἁγία Σοφία φραγκικῆς ἐπίσης ἐποχῆς καὶ τοῦ αὐτοῦ περιποῦ ρυθμοῦ.

Ἀλλὰ στερεῖται ὡς εἶπομεν τῆς κομψότητος τοῦ ἐν Ἀμμοχώστῳ ὁμωνύμου ναοῦ. Τοῦτο δὲ προέρχεται ἐκ τοῦ ἐμπροσθεν νάρθηκος, ὅστις ἀποκρύπτει τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν μαρμαρίνων πυλῶν, ἐκ τῆς ἐλλείψεως δευτέρου κωδωνοστασίου ἢ ἐξ ἄλλων τινῶν ἀτελειῶν, ἐκ τῶν ὁποίων φαίνεται, ἢ ὅτι ὁ ναός εἶχε μείνει ἀτελής, ἢ μᾶλλον ὅτι εἶχε πάθει μερικὴν ἐκ σεισμοῦ καταστροφήν. Ὁλόκληρον τὸ οἰκοδόμημα εἶναι κτισμένον μὲ λαξευτοὺς λίθους, μόναι δὲ αἱ πύλαι εἶναι μαρμαρίναι. Τὸ μῆκος αὐτοῦ εἶναι 69 μέτρων, τὸ πλάτος 29, ὁ δὲ θόλος ὑποβαστάζεται ὑπὸ 16 στύλων. Ὁ ναός εἶναι τριώροφος, δύναται δὲ νὰ περιλάβῃ 7—8 χιλιάδας.

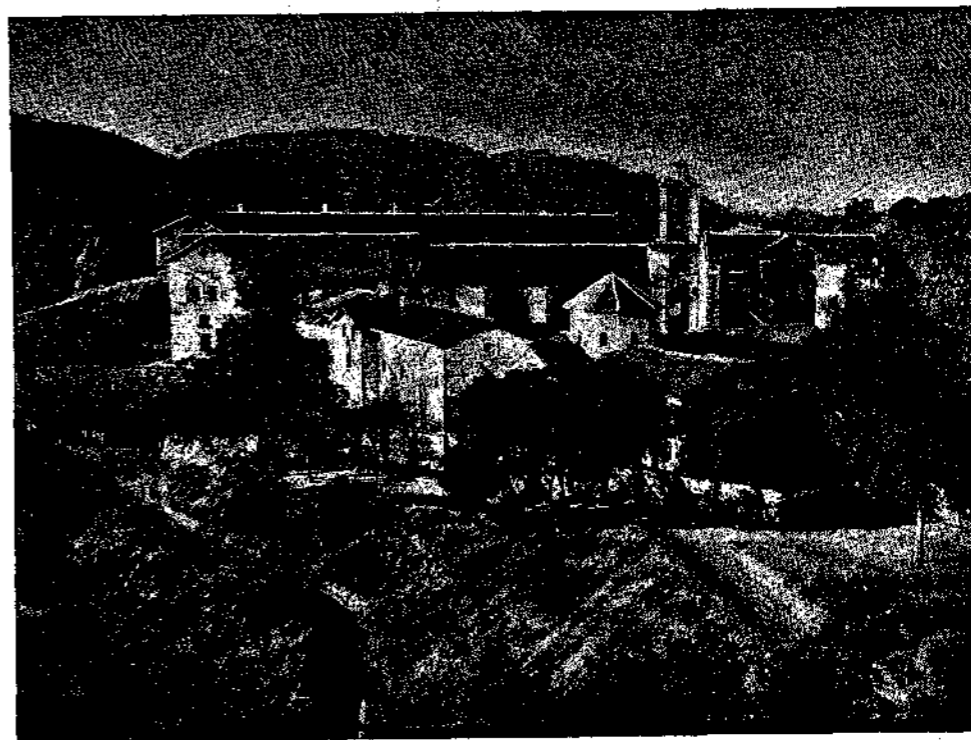
Ὁ φανατισμὸς τῶν Μουσουλμάνων συνεχεντρῶθη σήμερον εἰς τὸ « Ἁγία Σοφία τζαμί », ἔνθα ὑπάρχει ὀθωμανικὴ βιβλιοθήκη παλαιῶν χειρογράφων καὶ φυλάσσεται εὐλαβῶς ἐντὸς περιχύρου καὶ κομψῆς ἐξ ἐβένου θήκης τεμάχιον τοῦ γενεῖου τοῦ Μωάμεθ, ἱερὸν προσκύνημα τῶν πιστῶν καθ' ὠρισμένης ἡμέρας τοῦ Ραμαζανίου.

Πλὴν τῶν ἐκκλησιῶν, τὸ ἀριστὸν τῶν ἐν Κύπρῳ γοτθικοῦ ρυθμοῦ φραγκικῶν τοῦ μέσου αἰῶνος ἔργων εἶνε ἡ μονὴ τοῦ Πελλαπαϊσίου εἰς τὸ ὁμωνύμου χωρίον. Τὸ Πελλαπαῖσι, παρὰ τὴν πολίχνην Κυρήναιαν, ἐπὶ τῆς βορείου τῆς νήσου ἀκτῆς, τῆς ὁποίας εἶναι ἀπερίγραπτοι αἱ φυσικαὶ καλλοναί, κεῖται εἰς τὴν ὠραιότεραν τῆς νήσου τοποθεσίαν. Μὲ τὰ βυάκια τῶν ψυχρῶν ὑδάτων, τὴν πλουσίαν πρασινάδα, τὰ δάση τῶν ἡμέρων καὶ ἀγρίων δένδρων, τὴν εὐωδίαν τῶν ἀνθέων καὶ τὸ κελάδημα τῶν πτηνῶν, μὲ τὴν ὑπερκειμένην σειρὰν τῶν γραφικῶν βουνῶν τῆς Κυρήνειας, τὴν θάλασσαν κάτω καὶ τὸ ὄρος τῆς Μ. Ἀσίας ἀπέναντι, τὸ Πελλαπαῖσι εἶναι ἀληθινὸς παράδεισος.

Τοῦ χωρίου δεσπόζουσι τὰ μεγαλοπρεπῆ ἑρείπια τῆς ὑπὸ τοῦ Λαγινιανοῦ βασιλέως τῆς νήσου Οὐγα τοῦ Γ' ἀνεγερθείσης τὸν 13^{ον} αἰῶνα γαλλικῆς μονῆς, ἣτις φαίνεται ὅτι ἐκαλεῖτο belle ab baye (ὠραία μονή), ἐξ οὗ καὶ τὸ σημερινὸν ὄνομα Πελλαπαῖσι. Ἴσως ὁμοίως τὸ μέρος ἐκαλεῖτο Bel Pays, κατὰ τὴν παλαιὰν γραφήν.

Τῆς λαμπρᾶς ταύτης μονῆς σφύζεται ἀκέρατος μόνος ὁ ναός, ὀρθόδοξος σήμερον, χρησιμεύων ὡς ἐκκλησία τοῦ χωρίου, ἡ μεγάλη τραπεζαρία μὲ τὸν ἄμβωνα, καὶ τὸ ἡμισυ τῶν στοῶν τῆς αὐλῆς, τὰς ὁποίας ὑποβαστάζουν 18 ὠραιότατοι κορινθιακοῦ ρυθμοῦ κίονες.

Ἀπὸ φραγκικὰ ἑρείπια εἶναι γεμάτη ἡ Κύπρος· ἀλλ' ἡ φραγκοκρατία διήλθε χωρὶς οὐδὲν ἄλλο νὰ καταλίπη ἔχνος τῆς διαβάσεώς της

Ἱερά Μονὴ Κύκκου.

πλὴν τῶν ὠραίων ἑρείπιων. Παρὰ τὰς πιέσεις τῆς λατινικῆς ἐκκλησίας πρὸς ἐκφραγισμόν τῶν κατοικῶν οἱ Κύπριοι ἔμειναν Ἕλληνας καὶ Ὀρθόδοξοι, οἱ δὲ Φράγκοι ἐξηφανίσθησαν μετὰ τὴν τουρκικὴν κατάπτωσην. Σήμερον ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ ὅλαι αἱ ἐκκλησίαι, πλὴν νεωτέρων τινῶν εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἀνήκουσι εἰς τοὺς Ἕλληνας, καὶ ὅταν ἐξαφανισθῇ τσελιεὺς ὁ Μουσουλμάνος, εἰς τοὺς ὀρθόδοξους θὰ περιέλθουν καὶ αἱ ἐξισλαμισθεῖσαι μεγαλοπρεπεῖς τῶν Δυτικῶν ἐκκλησίαι.

Ἐκ τῶν μέχρι σήμερον σωζομένων παλαιῶν ὀρθόδοξων μοναστηρίων τὰ περισσότερα εἶναι σταυροπηγιακὰ, ἀνάγοντα δηλ. τὴν κτίσιν των εἰς τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἰδρυθέντα τότε δι' αὐτοκρατορικῶν χρυσοβούλλων. Ἐκ τούτων πλουσιωτάτη εἶναι ἡ Ἱερά Μονὴ Κύκκου, ἡ ὠραιότατη ἴσως τῶν ἐν Ἀνατολῇ ἐλληνικῶν μονῶν.

Εἶναι κτισμένη ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν ὀρέων τοῦ Κύκκου, τοῦ οὕτω καλουμένου ἀπὸ τὰ μεγάλα ἐκεῖ δένδρα κύκκου (σήμερον κυκκονιές), ἡ δὲ κτίσις της συνδέεται πρὸς ὁλόκληρον παράδοσιν θαυμάτων. Ὁ ἐδῶ δηλ. ἀσκητὴς Ἡσαίας ἐζητήσεν ὡς ἀντάλλαγμα διὰ τὴν ἰασίαν τῆς θυγα-

τρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ τὴν εἰς Κύπρον ἀποστολὴν μιᾶς τῶν τριῶν ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ γραφειῶν εἰκόνων τῆς Θεομήτορος. Μετὰ πολλὰς στρεψοδικίας καὶ ἀφοῦ ἡ Θεοτόκος ἐφάνη κατ' ἄναρ εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐπιτάττουσα τὴν ἀποστολὴν, ἡ Ἱερά εἰκὼν ἐστάλη μετὰ πλουσιῶν δώρων εἰς Κύπρον. Τὸ φέρον ταύτην πλοῖον προσωρμίσθη εἰς τὰς βορείας τῆς νήσου ἀκτὰς καὶ πάντα τὰ περὶ δένδρα, ὑποδεχόμενα τὴν νέαν τῆς χώρας δέσποιναν, ἐκλίναν, ὦ τοῦ θαύματος! πρὸς τὴν γῆν· καὶ σήμερον ὑπάρχει ἐκεῖ δάσος, τοῦ ὁποίου τὰ δένδρα εἶναι ἀκόμη γονατισμένα.

Οὕτως ἐπληρώθη καὶ ἡ προφητεία Ἡσαίου λέγοντος: « Ἡ δόξα Κυρίου ἐν ταῖς νήσοις ἔσται τῆς θαλάσσης, τὸ ὄνομα Κυρίου ἐνδοξὸν ἔσται. » Ὁ δὲ ἀσκητὴς παραλαβὼν τὴν Ἱεράν εἰκόνα, ἔφερον αὐτὴν εἰς τὰ ἀγρία κρησφύγετά του, ἔνθα ἔκτισε μονήν, ἣτις δι' ἄλλεπαλλήλων χρυσοβούλλων ἐκηρύχθη ἀνεξάρτητος πάσης ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς καὶ μέχρι σήμερον διατελεῖ τοιαύτη, διευθυνομένη ὑπὸ ἡγουμένου, ἀνωτέρου τῶν λοιπῶν ἐν τῇ νήσῳ, καὶ ἔχοντος δικαίωμα νὰ φέρῃ κατὰ τὰς ἱεροτελεστίας μανδύαν καὶ μίτραν, ὡς οἱ ἀρχιερεῖς.

Η εικών της Παναγίας του Κύκκου τυγχάνει άπειρου εύλαθείας παρά τοις νησιώταις, και ό όρκος «μα την Παναγίαν του Κύκκου» είναι ό ιερώτερος· εις την χάριν της δε ιάσσονται οι άσθενείς και οι επιθυμούντες την εκπλήρωσιν διακαών πόθων. Η εικών κρατείται υπό των καλογήρων άθέατος και καλυμμένη, διότι υπάρχει πρόληψις, ότι ούδεις δύναται να την άτενίση άποιναί. Κατά τας πανηγύρεις της 15 Αυγούστου και 8 Σεπτεμβρίου χιλιάδες ανθρώπων συρρέουν εκεί με πολύτιμα δώρα, έλαιον και κηρόν.

Ούδέν των παλαιών κειμηλίων, χρυσοβούλλων, χειρογράφων κλπ. διασώθη, διότι τετράκις κατεκάη ή μονή. Κατά τους τελευταίους χρόνους άνηγέρθη λιθίνη και στερεωτάτη με παχείς θόλους και μεγάλας στοάς, πρό τινος δε προσετέθησαν νέα δωμάτια διά τους ξένους, οίτινες έρχονται εδώ κατά τό θέρος προς προσκύνησιν ή έξοχήν. Αί αίθουσαι του ήγουμενείου είνε πολυτελέσταται,

οί δε ξενώνες, ένθα μετά πάσης εύμαρείας δύναται να φιλοξενηθώσι ταυτοχρόνως εκατόν επισκέπται ως εις τό καλλίτερον ξενοδοχείον, είναι καθαρώτατοι και αναπαυτικάτατοι.

Η μονή είναι πλουσιωτάτη, έχουσα μεγάλα κτήματα καθ' όλην την νήσον, ως και εις τό έξωτερικόν, μετόχια, ποιμνια, καμήλους, κλπ. Οι ιερωμένοι καλόγηροι άνέρχονται εις 35, πενήκοντα περίπου είναι οι δόκιμοι μοναχοί, υπάρχει δε εις την μονήν ως και εις τά διάφορα κτήματα και μετόχιά της στρατός όλόκληρος από επιστάτας, ύπηρέτας, άγωγιάτας, καλλιεργητάς, τεχνίτας. Από της άγγλικής κατοχής επί των ιστών των έλληνικών της νήσου εκκλησιών ύψούται ή κυανόλευκος, άλλ' εις την Ίεράν Μονήν Κύκκου έφέτος διά πρώτην φοράν θα κυματίση ή εθνική σημαία μέλλουσα ν' άνυψωθή έν πομπή κατά την 15 προσεχούς Αυγούστου, ύψηλόν έχει επάνω σύμβολον της αναγεννήσεως και της προσεγγίζουσας έλευθερίας της Κύπρου.

Γ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

Ο ΜΕΓΑΣ ΗΘΟΠΟΙΟΣ ΓΚΑΡΡΙΚ

ΚΑΙ Η ΑΝΑΒΙΩΣΙΣ ΤΟΥ ΣΑΙΚΣΠΗΡ

Τόν Σεπτέμβριον του 1769 εις την Στρατφόρδην, την γενέθλιον του Σαίκσπηρ, έτελέσθη μεγάλη έορτή προς τιμήν του μεγάλου δραματοποιού.

Εις των βιογράφων του διηγείται τό τυχαίον γεγονός, τό όποίον έδωκεν άφορμήν εις την έορτήν ταύτην. Πλούσιος κληρικός ειχεν άγοράσει πρό τινων έτών τό κτήμα τό άνήκον εις τόν Σαίκσπηρ, απέκοψε δε μίαν συκομορέαν, ή όποία καθίστα την κατοικίαν πνιγηράν και ύγρην. Υπήρχε παράδοσις ότι τό δένδρον τότο έφύτευσεν ιδιοχείρως ό μέγας ποιητής. Διά τότο οι κάτοικοι της Στρατφόρδης θεώρησαν την πράξιν ταύτην ως άνοσιουργίαν προς την ιεράν μνήμην του Σαίκσπηρ. Ωρκίσθησαν να θανατώσουν τόν ένοχον και ό κληρικός ήναγκάσθη να δραπετεύση.

Εις έξυπνος ξυλουργός έννοών ποίαν σημασίαν ήδύνατο να έχη τό δένδρον εκείνο εκ του όνόματος του Σαίκσπηρ, τό ήγόρασε και έτεχνούργησεν εκ του ξύλου του τειοθήκας και ταμβάκοθήκας, τας όποίας επώλησε με πολύ κέρδος. Αί άρχαι της Στρατφόρδης έν τοιοϋτο κυτίον έστειλαν εις τόν διάσημον ήθοποιόν Γκάρρικ ως και δίπλωμα επιτίμου πολίτου, με την παράκλησιν να χορηγήση εις την πόλιν άνδριάντα. προτομήν ή εικόνα του Σαίκσπηρ, να προσθήση δε και την ιδιικήν του εικόνα, όπως αι μορφαί του μεγάλου ποιητού και του μεγαλοφυούς αυτού έρμηνευτού στολίσουν μαζί τό δημαρχείον της Στρατφόρδης.

Τότε συνέλαβεν ό Γκάρρικ την ιδέαν μεγάλης και επισήμου έορτης. Έβηκεν εις κίνησιν όλους τους εργάτας της Στρατφόρδης. Εις την όχθην

Η οικία εις την όποιαν εγεννήθη ό Σαίκσπηρ.

του ποταμού Άβον άνηγέρθη κυκλοτερής εξέδρα, όλαι αι οικίαι και αι πλατεΐαι διεκοσμήθησαν έορτασίμως. Πλήθος πολύ συνέρρευσε πανταχόθεν όχι μόνον εκ των περιχώρων άλλά και εκ του Λονδίνου. Την όρισθείσαν ήμέραν έτελέσθη επίσημος λειτουργία· μετά τό τέλος αυτής πομπή μεγαλοπρεπής διηυθύνθη εις τόν τάφον του Σαίκσπηρ, όστις κείται εις τό ανατολικόν άκρον της εκκλησίας. Μετά μεσημβριαν έγινε συναυλία, εις την όποιαν επήλθησαν τά υπό του Γκάρρικ ποιηθέντα άσματα, και έπειτα άπαγγελία ώδης του Γκάρρικ διά τάποκαλυπτήρια του άνδριάντος του Σαίκσπηρ.

Την επαύριον έμελλε να παρελάση διά των όδων μεγάλη πομπή παριστάνουσα τους κυριώτερους ήρωας της σαικσπηρείου ποιήσεως· άλλ' ή κακοκαιρία δεν τό επέτρεψεν. Ό Γκάρρικ ανέλαβε τό μέρος τουτο του προγράμματος της έορτης να εκτελέση έν Λονδίνω επί της σκηνής του πρώτου θεάτρου της άγγλικής πρωτεύουσας. Οι ήθοποιοί, καθ' όμίλους, άρμολίως ένδεδυμένοι και χαρακτηριστικά προσωπεία φορούντες, άπήγγελλον τας έξοχωτέρας σκηνάς των σαικσπηρείων έργων. Έν τέλει ό Γκάρρικ άπήγγειλε την προς τόν Σαίκσπηρ ώδήν του. Τόσην δε καταπληκτικήν έντύπωσιν επροξένησε τό σύνολον, ώστε ή παράστασις αύτη τό έτος εκείνο επανελήφθη πλέον ή εκατοντάκις.

Η έορτή αύτη έχει μεγάλην σημασίαν ως μαρτυρούσα την μεταβολήν, ήτις επήλθεν ως προς την εκτίμησιν του Σαίκσπηρ.

Είνε άλλθές ότι ό μέγας ποιητής θεωρείτο

πάντοτε ως τό καύχημα της άγγλικής φιλολογίας. Αλλά μέχρι των μέσων του δεκάτου όγδόου αΐωνος ό προς αύτόν θαυμασμός ήτο σκοτεινός και άσαφής. Οι ήθοποιοί δεν ήδύναντο βεβαίως να εγκαταλίπουν όλως διόλου τας δραματικωτάτας μορφάς, τας όποίας έδημιούργησεν ή μεγαλοφυΐα του Σαίκσπηρ, άλλά όρμώμενοι από την αυθάδη παραφροσύνην να χωρίσουν δήθεν τό μέταλλον από την σκωρίαν, παρεποίησαν τά έργα του Σαίκσπηρ, ώστε καθίστων αυτά άγνωρίστα. Ό «Έμπορος της Βενετίας» έξεδόθη τώ 1701 κατά διασκευήν του Λόρδου Λανδςτάουν, με μουσικήν και άλλα στολίδια· ό Σάυλοκ παρίστατο τρώγων εις ιδιαιτέραν τράπεζαν και επευφημών την αγάπην του, τό χρήμα· ό τόσον χαρακτηριστικός φιλάργυρος κατεβιβάζετο μέχρι σχοινοβάτου τοιοϋτον ήθελε τόν «Έμπορον της Βενετίας» από της σκηνής τό τότε κοινόν. Όμοίως διασκευάς με κωμειδύλλια και προσθήκας υπέστησαν όλα σχεδόν τά έργα του Σαίκσπηρ. Εις δουξ έτεμάχισε τόν «Ιούλιον Καίσαρα» εις δύο και κατεσκευάσε δύο τραγωδίας με χαρόν κατά τό άρχαίον σχέδιον. Μόνον ό «Άμλετ» επάνη αδάμαστος και έσώθη από τους άκρωτηριασμούς και τας βεβηλώσεις.

Δικαίως λοιπόν οι κάτοικοι της Στρατφόρδης έστησαν την εικόνα του Γκάρρικ πλησίον της του Σαίκσπηρ· διότι εις τόν Γκάρρικ άνήκει ή τιμή ότι επανέφερε τόν Σαίκσπηρ επί της σκηνής και έδωκεν άφορμήν εις βαθυτέραν και πλήρη κατανόησιν του Σαίκσπηρ έν Άγγλία.

Ό Δαβίδ Γκάρρικ εγεννήθη τόν Φεβρουάριον

τὴν αἰσθητικὴν κριτικὴν μετὰ τῆς εὐρυμαθείας, ἐκ δὲ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Σοφοκλέους καὶ Δημοσθένους, τοῦ Βαχχυλίδου καὶ Πλάτωνος, ἐξάγει τὴν αἰωνίαν ἐκείνην οὐσίαν τῆς ζωῆς, τὴν αἰωνίαν διδασκαλίαν, τὸ μύρον ἐκεῖνο τῆς φιλανθρωπίας, τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιοσύνης, δι' ὧν οἱ Ἕλληνες ἐμόρφωσαν τὴν τέχνην αὐτῶν, προπαρασκευάσαντες τὸ ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ. Ὁ Ἰωάννης Κάννας ὄχι μόνον διδάσκει εἰς τοὺς μαθητὰς του τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς, ἀλλ' ὡς σοφὸς καὶ βαθὺς γνώστης τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς γραμματολογίας, ὡς συγγραφεὺς τῆς ὠραιότητας μελέτης περὶ Σολωμοῦ, καὶ ὡς μεταφραστὴς πολλῶν λυρικῶν ποιήσεων τοῦ Παράσχου, Μαρτζώκη καὶ τοῦ «Ὁρκου» τοῦ Μαρκορά, ὁμιλεῖ εἰς αὐτοὺς περὶ τῆς γλώσσης, περὶ τῶν ποιητῶν καὶ περὶ τῆς δόξης τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος.

Ἄλλ' ἡ ψυχὴ τῶν ἑλληνικῶν σπουδῶν ἀπὸ ἐτῶν ἤδη εἶναι Ἑλλην ἐκ Λεβαδείας, ποιητὴς, λόγιος καὶ καθηγητὴς ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ τῶν Ἀνατολικῶν Γλωσσῶν τῆς Νεαπόλεως. Συγγραφεὺς καὶ μεταφραστὴς πολλῶν ἀποσπασμάτων ἑλληνικῶν ἔργων μελετῶν τινῶν λίαν περισπούδαστων περὶ Μακιαβέλη, ὁδηγὸς καὶ ἐμπνευστὴς τῶν καλλιτέρων βιβλίων περὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης καὶ γραμματολογίας, ὡς τῆς γραμματικῆς τοῦ Agostino Garlato, τῶν μεταφράσεων τῶν ἑλληνικῶν ἀφορισμῶν ὑπὸ Adolfo Jemma καὶ τῆς μεταφράσεως περὶ τῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ποιητῶν τῆς Ἰουλιέτης Λαμπέρ ὑπὸ Alberto Boccardi, ὁ ἱππότης Κωνσταντῖνος Τριανταφύλλης ἐξακολουθεῖ μετ' ἀγάπης καὶ ζήσεως τὴν διδασκαλίαν του, ἥτις δὲν εἶναι ξηρὰ ἔκθεσις γραμματικῶν κανόνων, ἀλλὰ σχόλια πλήρη ζωῆς καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸς τὰ καλλίτερα ἔργα τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς Γραμματολογίας. Ἡ σχολὴ αὐτοῦ ἐν τῷ Ἰνστιτούτῳ περιλαμβάνει τρεῖς σειρὰς μαθημάτων εἰς τὴν πρώτην, σχολὴν τῆς γραμματικῆς, ἀναγινώσκονται τὰ ἀφελῆ καὶ τρυφερὰ διηγήματα τοῦ

Περοστάθη, κατὰ τὸ δεύτερον, ἐξηγεῖται καὶ σχολιάζεται ἡ «Συζύγου Ἐκλογή» τοῦ Παπαρηγοπούλου, κατὰ δὲ τὸ τρίτον ἡ «Μερόπη» τοῦ Βερναρδάκη.

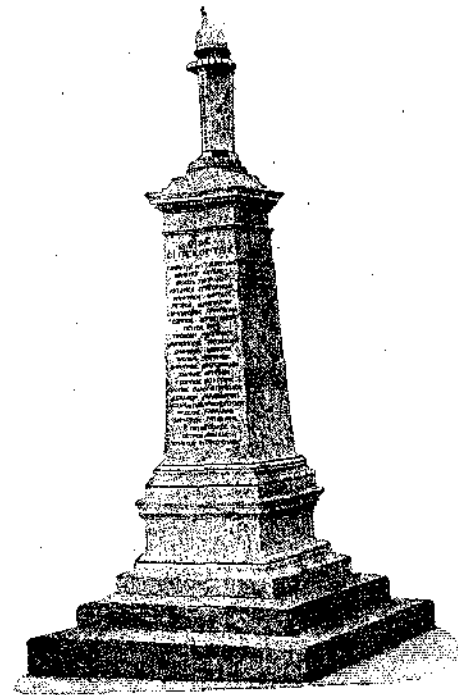
Ἄλλ' ὅποια εὐρυμάθεια, ὅποια ζωηρότης ἐν τῇ σχολῇ τοῦ σεβαστοῦ διδασκάλου, πόσον ἡ συναναστροφή αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ σχολείου, ἐν τῇ οικιότητι τῆς φιλίας εἶναι πλήρης στοργῆς καὶ ποιήσεως! Ἀρκούντως αἰσθάνονται τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ ἔχωσι διδάσκαλον ἕνα τοιοῦτον Ἑλληνα οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, οἵτινες προσέρχονται νὰ τὸν ἀκροασθῶσι μετὰ ζωηροῦ πάθους καὶ στοργῆς, οἱ μαθηταὶ οἵτινες δὲν εἶναι μαθητάρια, ἀλλὰ καθηγηταὶ τῶν δημοσίων σχολείων, ἀξιωματικοὶ τοῦ στρατοῦ, ἱερεῖς, ἰατροὶ καὶ δικηγόροι.

Κατὰ τὴν ἐσπέραν τέλος ἡμεῖς οἱ δύο ἐπιστρέφοντες ἐκ τοῦ Ἰνστιτούτου διὰ τῶν θορυβωδῶν καὶ ποικιλοχρῶν ὁδῶν τῆς πόλεως, συνθίζομεν βραδυποροῦντες νὰ ἀναπολώμεν τὰς ἀρχαίας ἀναμνήσεις τῶν δύο πατρίδων, νὰ ἀπαγγέλωμεν τὰ ἔργα ἡμῶν, νὰ ὁμιλώμεν περὶ φιλοσοφίας, γραμματολογίας καὶ περὶ πολιτικῆς εἰσέτι. Ὅποια γλυκύτης εἰς τοὺς ἐσπερινούς τούτους περιπάτους μετὰ τὴν κόπωση τῆς ἡμέρας! . . . Ἀκούων τοὺς λόγους τοῦ διασήμου διδασκάλου, αἰσθάνομαι ἑμαυτὸν ἀναγεννώμενον. Νομίζω ὅτι εἶμαι ἐκ τῶν νέων ἐκείνων τῆς 15ῆς ἑκατονταετηρίδος, οἵτινες συνέρρον διψαλέοι νὰ ἀκροασθῶσι τοὺς ἐξορίστους Ἑλληνας, τοὺς ὁποίους ἡ Ἰταλία ὑπέδεχτο μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Βυζαντίου. Ἡ δὲ καλλονὴ τοῦ μέρους δὲν ἠδύνατο νὰ εἶναι καταλληλοτέρα εἰς τὴν πνευματικὴν μου ταύτην ἀπόλαυσιν. Πρὸς ἀριστερὰν ὁ καπνίζων Βεζούβιος, ἀπέναντι ἡ θάλασσα πυριφλεγῆς ὑπὸ τὸν δύοντα ἥλιον, πρὸς δεξιὰν ἡ κορυφὴ τοῦ Παυσιλύπου, πέριξ δὲ ἡ φαιδρὰ καὶ ἄφροντις ζωὴ τῆς Νεαπόλεως. Ὅπως καλύψωσι διὰ τινος εὐσεβοῦς μελαγχολίας τοὺς λόγους μας καὶ τὴν φαιδρότητα τοῦ θεάματος, ἐπανέρχονται αἱ γλυκαῖαι ἡμῶν ἀναμνήσεις: εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων χιλιομέτρων τῆς Νεαπόλεως ὑπὸ στρῶμα λάβας, κοιμῶνται τὸ Ἡράκλειον καὶ ἡ Πομπηία.

GULIELMO FELICE DAMIANI

ΤΑ ΤΙΜΗΜΕΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ

Μάρμαρον, ποῦ με τόσην ἀγάπην σ' ἐσκέπαζεν ἡ γαλανόλευκη, ποῦ ἔδωκες τόσον ἱερὰν ἀνατριχίλαν εἰς χιλιάδας ψυχάς, ὅταν εἰς ἐν συμμαζέυμα τῆς σημαίας ἐπρόβαλες ἐξαφνα, κατὰ τὴν μεγάλην Ἐπέτειον, πάλλευκον καὶ χρυσογραμμένον, εἶσαι καλλιτέχνημα, σοῦ ἔδωκε καμία μεγάλη ἐμπνευσις ἀθάνατον σχῆμα, ἔχεις μέσα σου τὸ Συναίσθημα τὸ δίδον παλμούς ζωῆς εἰς τὴν πέτραν, καὶ τὴν Ἰδέαν ποῦ κρατεῖ δέσμιον μετὰ τὰ χρυσὰ δεσμὰ τῆς Τέχνης ὅ,τι ἤρπασεν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ὁ νοῦς;

— Δὲν μοῦ ἔδωκε μεγάλη ἐμπνευσις ἀθάνατον σχῆμα, οὐδὲ μ' ἠλέκτρισεν ὁ θεῖος σπινθήρ τῆς Τέχνης· ἀλλὰ ἐγκλείω μέσα μου τὸ Συναίσθημα καὶ τὴν Ἰδέαν ποῦ κάμνει τὰς χορδὰς τῆς λύρας νὰ σπάρταροῦν λαχταριστὰ καὶ τὰ μάρμαρα νὰ φρίσσουν. Πενιχρὸν παρεκλήθισι, ἐγκλείω μέσα μου μεγάλον Θεόν, ἔχω μέσα μου τὴν Πατρίδα.

— Καὶ τὰ χρυσογραμμένα αὐτὰ ὀνόματα, διατί τὰ ἐχάραξαν νὰ λάμπουν τόσον ὠραῖα εἰς τὸν ἥλιον; Τί ἔδωκαν εἰς τὴν Πατρίδα οἱ τιμημένοι;

— Ἔδωκαν τὸ αἷμά των. Ἐκάμαν τὴν μεγάλην θυσίαν.

— Εἰπέ μου ἀκόμη, καλότυχον μάρμαρον, διατί σ' ἔστησαν ἐδῶ, ἀνάμεσα εἰς αὐτὰς τὰς κίχλιδας ποῦ στολίζει ἡ γλαυξ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ εἰς αὐτὰς τὰς στοὰς τὰς μαρμαρίνας;

— Ἐδῶ, ξένε, μένει ἡ ἐνθύμησις των· ἤλθαν ἐδῶ προσκυνηταὶ τοῦ ναοῦ τῆς ἐπιστήμης· καὶ ἐδῶ μέσα ἐκινήθησαν αἱ νεανικαὶ μορφαὶ των· ἐδῶ ἀντήχησεν ὁ φαιδρὸς φοιτητικὸς γέλως των· ἐδῶ ἔκλιαν μελετηρὸν τὸ μέτωπόν των, καὶ ἐδῶ ἐνοιώσαν τὴν λάμπην ποῦ ἀφίνει εἰς τὸν νοῦν ἡ ἀλήθεια· ἐδῶ μέσα περιφέρεται ἀκόμη ἡ ὑπαρξις των.

Ὅταν γοργὸν καὶ ἐνθουσιῶδες ἤχησε τὸ πολεμιστήριον σάλπισμα, ἦσαν ἐκεῖ κάτω, εἰς τὴν θέσιν τῆς τιμῆς, ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ, τινὲς ἀξιωματικοὶ, ἄλλοι ὑπαξιωματικοὶ, ἄλλοι στρατιῶται, ὅλοι γενναῖοι· αὐτοὶ—οἱ περισσότερον εὐτυχημένοι—ἐκτυπήθησαν εἰς τὸ στήθος, ὀρμώντες ἐμπρός, εἰς τὴν ἀντάραν ἡρωικῆς ἐφόδου, τὰς πρώτας ἡμέρας, καὶ ἐξέπνευσαν μετὰ τὸ γλυκὺ ὄνειρον τῆς νίκης· ἐκείνων τὰ βλέμματα πρὶν τὰ σβύση ὁ θάνατος τὰ ἐθόλωσεν ἡ πικρία τῆς ἠττης· ἄλλοι, μετὰ τὸ θανάσιμον σφίξιμον τῆς καρδίας διὰ τὴν αἰφνιδίαν ἐγκατάλειψιν δίδων γεμάτων ἀπὸ ἐχθρικά πτώματα καὶ τὸ λυσοῦδες δῆγμα τῶν δακτύλων καὶ τὴν κατάραν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον συμφορὰν, ὤρμησαν εἰς τὸν θάνατον ὡς εἰς ἐξίλασμον· τούτου ἡ καρδιά, τὴν ὅποιαν ἐμύρωνε καὶ μία ἄλλη ἀγάπη, ἐτρύπηθη ἀπὸ βόλι ἐχθροῦ· ἐκείνου ὁ ἐγκέφαλος, ἀπὸ τὸν ὅποιον ἐπέρασαν τόσον εὐγενεῖς ἰδέαι, εἰς τὸν ὅποιον ἡ μνήμη εἶχεν ἀπεικονίσει μετὰ τὴν μυστηριώδη φωτογραφίαν τῆς τόσας ἀγαπητὰς μορφάς, ἐσκορπίσθη ἐπάνω εἰς βράχους ἀπὸ σφαίραν τηλεβόλου.

Καὶ ποῖος ἠξέυρει πόσοι ἀπ' αὐτοὺς ἐρρίφθησαν εἰς ἕνα κοινὸν λάκκον χωρὶς κερὶ καὶ χωρὶς φάλμαδιαν καὶ πόσοι βουτηγμένοι εἰς τὸ αἷμά των ἐξέπνευσαν μόνον εἰς κανένα λόγγον, ἀκούοντες ἀμυδρῶς μέσα εἰς τὴν ἀγωνίαν των τὰ βήματα τοῦ πλησιάζοντος ἐχθροῦ, καὶ ἔμειναν ξυλιασμένοι μετὰ ὀφθαλμούς ἀνοικτούς! . . .

Τὰ μάτια εἰν' ἀνοιγμένα,
δὲν τὰ κλείσε κανεὶς
θολὰ καὶ παγωμένα

κυττάν μεσουρανίς.
Ποῦνε τ' ὄραϊο χέρι
τὰ μάτια νὰ σφαλίσῃ;

— "Ω, οἱ δυστυχισμένοι! Δὲν ἦσαν πολὺ
δυστυχισμένοι, ὦ μάρμαρον;

— Αὐτοὶ δυστυχισμένοι, ὦ ξένε; "Όταν ζῆ
τὸ ὄνομα, τί σημαίνει ἂν ἐχάθησαν τὰ κόκκαλα;
Υπάρχει ἕνας κόσμος ψυχῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπὸ
χιλιάδας χρόνους, ἔριψαν τὰ σώματά των,
ὅπως ῥίπτουν τὸ θῦμα εἰς τὸν βωμόν, εἰς τὰς
στενωπορείας τῶν βουνῶν καὶ εἰς τὰς ἐπάλξεις
μακρινῶν φρουρίων, εἰς τὴν γῆν τὴν ἑλληνικὴν
καὶ εἰς τὰς βαρβάρους ἠπείρους, τρυπημένα ἢ
ἐσπαραγμένα ἀπὸ βέλη, κοντάρια, ἀπελατίκια,

γιαταγάνια, μπαλαρμάδες· ὑπάρχει ἕνας ποταμὸς,
κατακόκκινος ἀπὸ αἶμα ἑλληνικόν, ἀπὸ τὸ αἶμα
τῶν μεγάλων, τῶν δοξασμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν
ἀφανῶν μυριάδων, αἱ ὁποῖαι κατὰ καιροὺς ἐπε-
σαν διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ αἶμα αὐτῶν, τῶν ὁποίων
λάμπουν ἐδῶ τὰ ὀνόματα, ἠνώθη— ὦ τιμὴ καὶ
ὦ εὐτυχία! — μὲ τὸ ἀθάνατον ἐκεῖνο αἶμα, καὶ ἡ
ψυχὴ των ἠνώθη μὲ τὸν μεγάλον ἐκεῖνον χορὸν
τῶν ψυχῶν. Καὶ ἂν ἤξευρες, ὦ ξένε, ποῖα βλέμ-
ματα θὰ προσηλωθοῦν εἰς αὐτὰ τὰ χρυσογραμ-
μένα ὀνόματα, καὶ ποῖα ῥίγη θὰ διέλθουν τὰς
φλέβας μελλόντων ἐκδικητῶν καὶ ποῖοι ἥρωῖσμοι
θὰ ἐγκυμονηθοῦν ἐμπρὸς εἰς τὴν στήλην ταύτην!
Μακάριζε τὰ τιμημένα αὐτὰ ὀνόματα, ξένε!..

ΠΑΡΟΔΙΤΗΣ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟ ΠΑΙΔΑΚΙ 'ΠΕΘΑΝΕ!

Κατὰ τὸν E. Bauernfeld.

Τὸ παιδάκι 'πέθανε,
"Αχ! φτωχὴ μητέρα...
Κλαίει ἀπαρηγόρητα,
Κλαίει νύχτα μέρα.
Τὸ παιδάκι μὰ νυχτιὰ
Φαίνεται 'προσῆα τῆς
Κάτωγρο, μὲ σάβανο
Καὶ 'ς τὰ δάκρυά της
«Γύρε 'ς τὸ προσκέφαλο,
"Αχ! μητέρα», κλάζει,

» Τὸ πουκαμισάκι μου
» Ἀπὸ δάκρυα σιάζει,
» Δάκρυα τῆς ἀγάπης σου!
» Τόσο κλάμα φτάνει:
» Μὲ βρογμένο σάβανο
» "Υπνος δὲ μὲ πιάνει!
Τοῦ παιδιοῦ ἡ λευκὴ θωρακί-
Μέσ' σὺ μνήμα σβύνει
Κ' ἡ μητέρα δάκρυα
Πιεὰ δὲν ξαναχόνει.

N. ΓΕΝΝΗΜΑΤΑΣ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ τὰ «Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ» τοῦ
συνεργάτου ἡμῶν κ. Γεωργίου Σρατήγη, τ' ἀπο-
τελοῦντα τὸν πρῶτον τόμον τῶν «Ἐκδόσεων τῶν
Παναθηναίων». Τὰ «Τραγούδια τοῦ Σπιτιοῦ», τυπω-
μένα ἐπὶ χειροποίητου ὀλλανδικοῦ χάρτου, ἐγκαινίζουν
εὐοκίμως τὴν ὄραϊαν σειράν τῶν ἐκδόσεών μας. Συν-
δυάζουν δὲ τὸ πρωτότυπον τῆς ἐμπνεύσεως, διότι πρῶ-
την τώρα φοράν ὀλόκληρος συλλογὴ ψάλλει τὴν ποιή-
σιν τοῦ σπιτιοῦ, πρὸς τὸ ἰδιότυπον τῆς μορφῆς.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Συνεδρία τῆς 16 Μαρτίου.
Πρῶτος ὁ κ. Φὸν Πρὸττ ἐπραγματεύθη περὶ
τινος ἀπολεσθείσης τραγωδίας τοῦ Ῥωμαίου ποιητοῦ
Πακουβίου ἐπιγραφομένης *Δουλορέσις*, ἔχουσης δὲ
ὑπόθεσιν τὸν φόνον τῆς Κλυταιμνήστρας ὑπὸ τοῦ
Ῥεόστου μετρηφισμένου εἰς δούλον. Τῆς τραγωδίας
ταύτης τὴν τελευταίαν σκηνὴν, ἥτοι αὐτὸν τὸν φόνον
τοῦ Αἰγίσθου καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας, παριστᾷ τὸ
ἀνάγλυφον σαρκοφάγου τινὸς τοῦ ἐν Πητροπόλει
μουσείου. Ἐκ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ἄλλοι ἀρχαιο-
λόγοι συνεπέραναν ὅτι ἐν τῇ τραγωδίᾳ τοῦ Πακου-
βίου πρῶτον ἐφανεύετο ὁ Αἰγίσθος καὶ ἔπειτα ἡ
Κλυταιμνήστρα ὑπὸ τοῦ Ῥεόστου ἀμφότεροι, ἀλλ' ὁ
κ. Φὸν Πρὸττ προέτεινεν ἄλλην ἐρμηνεῖαν τῆς παρα-
στασεως, καθ' ἣν ταυτοχρόνως ἐφανεύοντο ὁ μὲν Αἰ-
γίσθος ὑπὸ τοῦ Πυλάδου, ἡ δὲ Κλυταιμνήστρα ὑπὸ
τοῦ Ῥεόστου. Ἐπειτα ἐξετάζων σχετικὰ χωρία
ἄλλων συγγραφέων προσεπάθησε νὰ καθορίσῃ τὰ
πρόσωπα καὶ τὴν σκηνικὴν οἰκονομίαν τοῦ *Δουλορέ-
στου* καὶ συνεπέραναν ὅτι ὁ Πακουβίος εἶχεν ὡς πρό-
τυπον ὄχι μίαν ἑλληνικὴν τραγωδίαν ἀλλὰ δύο, ὧν ἡ
δευτέρα ἦτο ἡ *Ἥλέκτρα* τοῦ Εὐριπίδου.

Κατόπιν ὠμίλησεν ὁ κ. Δαίρπελδ περὶ τῶν δαπά-
ναις τοῦ Ὀλλανδοῦ κ. Γκούσκοπ ἐν Λευκάδι ἐνεργου-
μένων ἀρχαιολογικῶν ἐρευνῶν, ἐξ ὧν ἐλπίζεται νὰ
πιστοποιηθῇ ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Ἰθάκη εἶνε πράγματι ἡ
Λευκάς καὶ νὰ εὑρεθῇ ἐν αὐτῇ τὸ ἀνάκτορον τοῦ
᾽Οδυσσεύς. Ἐπραγματεύθη περὶ διαφόρων τοποθε-
σιῶν τοῦ νοτίου μέρους τῆς Λευκάδος, αἱ ὁποῖαι φαί-
νονται ὅτι ἐξαίρετως συμβιβάζονται πρὸς τὰς περι-
γραφὰς τῆς ᾽Οδυσσεύς, ἐπέδειξε δὲ καὶ πολλὰς
φωτογραφίας τῶν τόπων τούτων. Ἀνεκοίνωσεν ὅτι
ἀνασκαφαὶ δοκιμαστικαὶ ἐξετελέσθησαν εἰς τρία μέρη,
ἐν οἷς εὑρέθησαν μὲν ἑλληνικὰ κτίρια καὶ τινε μικρὰ

ἀρχαῖα ἐπιγραφή, ἀλλ' οὐδὲν ἕχνος μυκηναϊκοῦ πο-
λιτισμοῦ, ὑπολείπεται δὲ νὰ ἐξετασθῇ θέσις τις παρὰ
τὴν πρὸς νότον παραλίαν τοῦ λιμένος τοῦ Βλεγαῦ,
ἣτις φαίνεται πλέον τῶν ἄλλων ὡς ἀρμοζούσα εἰς δύο
χωρία τῆς ᾽Οδυσσεύς. Ταυτοχρόνως θὰ γίνῃ ἐρευνα
καὶ ἐν τοῖς πέριξ τόποις πρὸς εὔρεσιν μυκηναϊκῶν
τάφων. Τὰς ἐρευνας ταύτας θὰ διευθύνωσιν ἄλλοι
ἀρχαιολόγοι, ἀποχωροῦντος τοῦ κ. Δαίρπελδ ἐνεκεν
ἄλλων ἀσχολιῶν. Ἐπειτα ὁ κ. Δαίρπελδ ἐπέδειξε
φωτογραφίας ἀρχαίας ἀκροπόλεως εὑρισκομένης ἐν τῇ
ἀπέναντι τῆς Λευκάδος Ἀκαρνανικῇ ἀκτῇ καὶ φερού-
σης σήμερον τὸ ὄνομα *Κεχροπούλα*. Μῆρος τοῦ τείχους
τῆς ἀκροπόλεως ταύτης εἶνε προφανῶς μυκηναϊκόν,
φαίνεται δὲ ὅτι αὕτη εἶνε ἡ πόλις *Νήγιος*, ἡ ὁποῖα
κατὰ τὴν ᾽Οδυσσεύς ἐκεῖτο ἐπὶ τῆς ἀντικρῆ τῆς
Ἰθάκης στερεᾶς καὶ ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Λαέρτου.

ΑΓΓΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Συνεδρία τῆς 19 Μαρτίου.
Ἄ' Ὁ διευθυντὴς τῆς Αὐστριακῆς ἀρχαιολογικῆς
σχολῆς κ. Βίλελμ ὠμίλησε περὶ τριῶν αττικῶν ἐπι-
γραφῶν προτείνων διαφόρους συμπληρώσεις καὶ διορθώ-
σεις. Αἱ ἐπιγραφαὶ αὗται ἦσαν α) περιέργως συν-
τεταγμένη ἐπιτυμβία στήλη δούλου τινὸς Φρυγῶς
ὑλοτόμου ζωνευθέντος κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν
πόλεμον· β) τεμάχιον ἀνέκδοτον ὑπάρχον ἐν τῶ
ἐνταῦθα μουσείῳ, ὅπερ ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε μέρος
γνωστῆς ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης ἐν Λονδίῳ, περιε-
χούσης δὲ ἐνοικιαστήριον συμβόλαιον τοῦ ἐν Πειραιεὶ
θεάτρου, καθ' ὃ ὁ ἐργολάβος ὑπεχρεώετο νὰ μὴ λαμ-
βάνῃ χρήματα παρὰ τῶν ἱερέων, τοῦ δημάρχου καὶ
ἄλλων ἐχόντων δικαίωμα νὰ κάθηται ἐν τῇ προε-
δρίᾳ γ) τεμάχιον ἐπιγραφῆς ἀνηκούσης ἄλλοτε εἰς
τὸν φιλέλληνα Φίνλαιϋ, ὅπερ ἀνεγνωρίσθη ὅτι εἶνε
μέρος ἄλλης ἐπιγραφῆς ὑπαρχούσης ἐν Λονδίῳ, καθ'
ἣν ἀπονέμονται διάφοροι τιμᾶι εἰς τὸν Μακε-
δόνα στρατηγὸν Ἄσανδρον. Ἀκολούθως ὁ διευθύνων
τὴν Ἀγγλικὴν Σχολὴν κ. Bosanquet ὠμίλησε διὰ
μακρῶν περὶ τῶν εὑρημάτων τῆς ὑπὸ τῆς Σχολῆς
ἐνεργηθείσης ἀνασκαφῆς ἐν Μήλῳ ἐν τῇ θέσει
Φυλακωθῆ, ἥτοι περὶ τῶν εὑρεθέντων πρᾶστορικῶν
κτιρίων, τῶν εἰς αὐτὰ ἀνηκουσῶν ὄραϊων τοιχογρα-
φιῶν καὶ περὶ τινων πρωτοφανῶν εἰδῶν προϊστορικῶν
ἀγγείων εὑρεθέντων αὐτόθι. Πάντων τούτων ἐπέδει-
κνυε καὶ σχέδια, ἐζήτησε δὲ νὰ συσχετισθῇ τὰ εὑρή-
ματα τῆς ἐν Μήλῳ ἀνασκαφῆς πρὸς τὰς ἐν Κρήτῃ
ἀνασκαφὰς τῶν Ἰταλῶν ἐν Φαιστώ καὶ τῶν Ἀγγλῶν
ἐν Κνωσῶ.

ΓΑΛΛΙΚΗ ΣΧΟΛΗ. Συνεδρία τῆς 21 Μαρτίου.
Ἄ' ὁ κ. Βίλελμ διευθυντὴς τῆς Αὐστριακῆς Σχολῆς
ἐπέδειξε ἀντίγραφον γνωστῆς αττικῆς ἐπιγραφῆς
ὑπαρχούσης σήμερον ἐν Παρισίοις, ἣτις εἶνε ἐλλιπῆς
κατὰ τὸ ἡμισυ πρὸς δεξιὰ μέρος, συνεπλήρωσεν ἐξ
εἰκασίας τὰ ἐλλείποντα γράμματα πάντων τῶν

ἡ ἱστορία αὐτῆς παρελαύνει πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μας, ἔκτακτον ἐνδιαφέρον προσλαμβάνει τὸ περὶ Κύπρου ὠραῖον ἄρθρον, τὸ ὁποῖον ἔγραψε διὰ τὰ «Παναθηναία» ὁ πρόεδρος τοῦ «Πατριωτικοῦ Συνδέσμου τῶν Κυπρίων» κ. Γ. Φραγκοῦδης, ὁ ἀκαταπύνητος πρωτοεργάτης τῆς Κυπριακῆς Ἐκθέσεως.

Ο ΒΑΕΠΩΝ πρὸ τινῶν ἡμερῶν τὰ μικρὰ χαριτωμένα κοράσια καὶ τὰς ἀνθηρὰς ἐφήβους νὰ διαγωνίζωνται ἐν τῷ Γυμναστηρίῳ τοῦ Ἐθνικοῦ Γυμναστικοῦ Συλλόγου εἰς τὸν δρόμον καὶ τὸ πῆδημα, ἐν ᾧ ἀνεμίζοντο αἱ λυταὶ κόμαι τῶν, ἐνθουμείτο, γοῶν νὰ τὸ θέλῃ, τὸ διὰ τὰς Σπαρτιάτιδας νεάνιδας χορικὸν ἄσμα τοῦ Ἀριστοφάνους «ὡς ἵπποι νεαροὶ τρέχουν αἱ κόραι παρὰ τὸν Εὐρώταν, αἱ δὲ κόμαι τῶν σείονται ὡς αἱ τῶν Βαχχῶν ὅταν κηδοῦν

κρατοῦσαι θύρσον». Βεβαίως οἱ ὠραῖοι ἐκεῖνοι χρόνοι δὲν εἶνε ἴσως δυνατὸν νὰ ἐπιστρέψουν καὶ ἴσως θὰ μείνουν ὡς ὠραῖον ὄνειρον τοῦ παρελθόντος· ἀλλ' εἶνε ἀναντίρρητον ὅτι ἡ Γυμναστικὴ, ἣτις ἔλαβε τότεν ζωὴν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη παρ' ἡμῖν, καλλιεργεῖται ἐναμίλλως πρὸς τοὺς ἄρρενας καὶ ὑπὸ τοῦ θήλεος φύλου καὶ μετὰ τῆς αὐτῆς ἂν ὄχι μεγαλειτέρας ἐπιτυχίας. Αἱ μαθήτριά τῆς Σχολῆς τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων», νεάνιδες διδασκόμεναι τὴν νηπιαγωγικὴν μέθοδον ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν ἐποπτείαν τῆς κυρίας Λασκαρίδου, αἵτινες ἐξητάσθησαν εἰς τακτικὰς ἀσκήσεις, μετὰ τὰ κοράσια τὰ ὑπὸ τοῦ κ. Σούτερ ἐπίσης διδασθέντα, ἐθαυμάσθησαν διὰ τὰς ὠραίας, σεμνὰς, ἐρρυθμοὺς κινήσεις τῶν. Μίαν τῶν ἀσκήσεων τούτων παριστάνει ἡ δημοσιευομένη εἰκὼν μας, ληφθεῖσα ἀπὸ φωτογραφίαν φιλοφρόνως δοθεῖσαν εἰς ἡμᾶς.

Ἀσκήσεις μαθητριάδων τῆς «Ἐνώσεως τῶν Ἑλληνίδων».

Φωτογραφία Κυρίας Ν. Μ. Κεγρεπόντη.